

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Bakalářská práce

Tomáš Profous

Mužští skautští vedoucí a způsob, jakým přemýšlejí o maskulinitě

Man scoutmasters and the way they think about masculinity

Praha 2023

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radka Dudová, Ph.D

Poděkování

Rád bych poděkoval paní doc. Mgr. Radce Dudové, Ph.D. za odborné vedení této bakalářské práce a cenné rady. Dále bych chtěl poděkovat všem svým respondentům za účast na výzkumu.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval/a všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 8. května 2023

Tomáš Profous _____

Klíčová slova (česky)

Maskulinity, Genderová socializace, Volnočasové organizace, Mentoring, Gender

Klíčová slova (anglicky):

Masculinities, Gender socialization, Leisure time organizations, Mentoring,
Gender

Abstrakt (česky)

Ve své bakalářské práci se zabývám přístupem mladých mužských vedoucích ve volnočasové organizaci Junák – český skaut z.s. k maskulinitám. Cílem mé práce je prostřednictvím rozhovorů se šesti mužskými vedoucími provést kvalitativní sondu, která odhalí některé způsoby, jak přemýšlejí o maskulinitách a jak se tyto způsoby následně promítají do praxe ve skautském oddíle. K tomu jsem použil metodu chápacího rozhovoru od Jeana-Clauda Kauffmana a metodu deduktivní tematické analýzy. Z analýzy vyplynulo, že někteří vedoucí přistupují k maskulinitám esencialisticky, zatímco někteří deregulovaně, což má důsledky na genderovou socializaci dětí v jejich oddíle. Dále jsem navrhl hypotézu, podle které muži ve skautu udržují svou maskulinitu navzdory péči o děti tím, že péči rámují jako problém k vyřešení. V analýze se také induktivně objevilo téma koedukovaných oddílů a možností coming-outu ve skautském oddíle. Výsledná zjištění mohou sloužit jako odrazový můstek pro další zkoumání maskulinit ve volnočasových organizacích a zároveň mohou přispět k rozvoji Skautu, jako organizace, která vítá všechny bez ohledu na gender nebo sexuální orientaci.

Abstract (in English):

In my bachelor thesis I deal with the attitude towards masculinities of young male scoutmasters in the leisure organization Junák - český skaut z.s.. The aim of my work is to use interviews with six male scoutmasters to conduct a qualitative probe that reveals some of the ways in which they think about masculinities and how these ways are subsequently translated into practice in the Scout troop. To do this, I used Jean-Claude Kauffman's method of insightful interviewing and the method of deductive thematic analysis. The analysis revealed that some scoutmasters take an essentialist approach to masculinities while others take a deregulated approach, which has implications for the gender socialisation of children in their troop. I further proposed a hypothesis that men in Scouting maintain their masculinities despite caregiving by framing it as a problem to be solved. The theme of coeducated troops and the possibility of coming-out in the Boy Scout troop also emerged inductively in the analysis. The resulting findings can serve as a springboard for further exploration of masculinities in leisure

organizations, while also contributing to the development of Junák - český skaut z.s. as an organization that welcomes all regardless of their gender or sexual orientation.

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	TEORETICKÁ ČÁST	14
2.1	MASKULINITY	14
2.1.1	<i>Esencialistické pojetí</i>	14
2.1.2	<i>Hybridní maskulinity</i>	17
2.1.3	<i>Inkluzivní maskulinity</i>	17
2.1.4	<i>Teoretická debata</i>	18
2.1.5	<i>Syntetické teorie</i>	18
2.2	GENDEROVÁ SOCIALIZACE	19
2.2.1	<i>Sociální učení</i>	19
2.2.2	<i>Genderované sociální učení</i>	19
2.3	MUŽSKÉ ROLE V SOCIALIZACI A MENTORING	20
2.3.1	<i>Skaut jako skupinový mentoring</i>	22
2.3.2	<i>Skautské materiály k genderové socializaci</i>	22
3	EMPIRICKÁ ČÁST	24
3.1	METODOLOGIE	24
3.1.1	<i>Průběh sběru dat</i>	27
3.1.2	<i>Témata</i>	30
3.2	Hlavní zjištění	31
3.2.1	<i>Genderová socializace</i>	33
3.2.2	<i>Mentoring</i>	35
3.2.3	<i>Homohysterie</i>	37
3.2.4	<i>Maskulinity</i>	39
3.2.5	<i>Další zjištění</i>	43
4	DISKUSE	45
4.1	POROVNÁNÍ S LITERATUROU	45
4.2	RELEVANCE MÝCH ZJIŠTĚNÍ	48
5	ZÁVĚR	51

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
PŘÍLOHA 1 – SCÉNÁŘ.....	53

1 Úvod

Socializace dětí ve volnočasových organizacích patří v ČR k poměrně neprozkoumaným tématům, a přitom jenom organizaci Junák – český skaut navštěvovalo k prvnímu březnu 2023 přes čtyřicet jedna tisíc dětí ve věku od šesti do patnácti let a jejich počet stále roste (Junák - český skaut z. s., 2023b). Pokud se zaměříme pouze na chlapce, tak zjistíme, že výzkumů o jejich genderové socializaci ve volnočasových organizacích je ještě méně, a to i celosvětově. Víme, že během dospívání mají mužské vzory velký vliv na způsob, jakým se formuje genderová identita chlapců (Rogers et al., 2014), ale nevíme, co doopravdy vedoucí chlapcům předávají.

Má výzkumná otázka má za cíl zodpovědět, jak přemýšlejí mužští vedoucí ve skautu o maskulinitách a jak se to promítá do jejich práce s dětmi. K tomu použiji metodu chápacího rozhovoru (Kaufmann, 2010) a deduktivní tematickou analýzu (Clarke & Braun, 2017). Nejdříve představím teorie související s mou výzkumnou otázkou. Z nich jsem extrahoval čtyři témata, která na ní umožní odpovědět: *Genderová socializace*, *Mentoring*, *Homohysterie* a *Pečující muži*. Tato témata blíže prozkoumám v kvalitativních rozhovorech s mužskými vedoucími skautských oddílů a následně je využiji k porozumění jejich zkušenostem se socializací chlapců a významům, které tomuto fenoménu přiřkládají.

Ústředním tématem, ze kterého vycházejí všechna ostatní mnou sledovaná témata, jsou maskulinity, tedy způsoby, jakými se praktikuje mužský gender. Bylo by chybou o nich uvažovat jako o vlastnostech mužů, jde totiž spíše o specifický způsob jednání ve specifické situaci a může se tedy lišit v závislosti na genderových vztazích a konkrétních situacích. Maskulinita nepředstavuje konkrétní typ muže, ale způsob jakým muži sami sebe profilují pomocí diskurzivních praktik (R. W. Connell & Messerschmidt, 2005). Z toho vyplývá, že maskulinit je mnoho a jeden člověk mezi nimi může přecházet tak, jak si to situace žádá.

Podívat se na oddíl skautů skrze koncept maskulinit je důležité, protože volnočasové organizace poskytují prostor pro genderovou socializaci skrze osobu vedoucího. Děti se totiž učí gender primárně prostřednictvím sociálního učení, ve kterém jsou osoby stejného pohlaví naprosto klíčové (Addis et al., 2010). Ve skautském oddíle navíc dochází k interakci jak s chlapci stejného věku, tak s mužskými vedoucími. Vedoucí tedy musí nejenom jít vzorem, ale nastolit i vhodnou atmosféru v oddíle.

Dalším z důvodů, proč je třeba se zaměřit na přenos maskulinních vzorců skrze genderovou socializaci je krize maskulinity. Jde o koncept, který už stabilně zakotvil v naší kultuře a který díky tomu nabývá mnoha významů. Já ho definuji jako proces stojící za dezorientací mužů ve společnosti, která již nepotřebuje jejich tradiční vlastnosti. To může mít za následek větší náchylnost k duševním nemocem, hledání identity v extrémistických ideologiích nebo větší míru násilí.

Tomuto tématu se věnoval T. Dishion (2016), podle kterého tato dezorientace vychází z výchovy v rodinách, kde dochází ke stresujícím a donucovacím interakcím, což vede k nevyvinutí seberegulace a averzivním reakcím. Tomu následuje odmítnutí vrstevníky a akademickému neúspěchu, který zase vede k nalezení deviantní vrstevnické skupiny. To roztáčí začarovaný kruh antisociálního chování. Takto socializovaní muži se v minulosti dokázali adaptovat na stresující prostředí a velice se jim dařilo v povoláních, která rezistenci vůči stresu vyžadovala, například horníci, námořníci, vojáci atd. Dnes však těchto povolání výrazně ubylo a společnost už není schopná takto socializované muže integrovat, což vede k zakládání antisociálních skupin, jako jsou gangy nebo teroristické organizace. Pro tyto chlapce vyrůstající v rizikovém prostředí je tedy socializace mimo rodinu velice důležitá a může zvrátit jejich životní trajektorii tím, že nabídne alternativní modely maskulinit (Biglan et al., 2019).

Jedním ze způsobů, jak tuto socializaci poskytnout je takzvaný mentoring. Jde o pečující a podporující vztah mezi mladistvým a dospělým, který není jeho

rodičem. Tento vztah může vzniknout spontánně, nicméně využívá se ho i jako součást sociálních intervencí. V nich jsou mentoři a mladiství napárováni v rámci nějaké organizace nebo programu zaměřeného na využití pozitivních aspektů mentorského vztahu. Těmito aspekty jsou zvýšení emocionálního a vztahového well-beingu, zlepšení kognitivních dovedností skrze rady a konverzaci, a podpora pozitivního vývoje identity skrze pozitivní vzory, které v mentorech mohou nalézt (Rhodes et al., 2006).

Výzkum mentorských vztahů se obvykle zaměřoval na vztahy jeden na jednoho, ale v poslední době se pozornost upírá i na skupinový mentoring. Ten se oproti mentoringu jeden na jednoho vyznačuje nižší intenzitou vztahu mezi mentory a mentorovanými, ale poskytuje i možnost interakce mezi mentorovanými, nebo pozorovat interakce, kterých se mentorovaný přímo neúčastní (Kuperminc & Thomason, 2014). Konkrétní situace skupinového mentoringu se mohou značně lišit. Záleží na počtu mentorovaných stejně jako na počtu mentorů. Záleží i na tom do jaké míry je program strukturovaný a jaký důraz se klade na práci ve skupině oproti práci pouze s mentorem.

Pro své potřeby jsem si vybral organizaci Junák – český skaut z. s. jako reprezentanta jedné z forem skupinového mentoringu. Jde o největší organizaci poskytující volnočasové vyžití dětem a mladistvým v České republice s více než sedmdesáti pěti tisíci členy¹ (Junák - český skaut z. s., 2023b). Pro větší stručnost budu dále mluvit o této organizaci jako o Skautu.

Do Skautu chodí děti do skupin rozdělených podle věku na Vlčata/Světlušky (7-11 let), Skauty (11-15 let) a Roverly (15+). Některá skautská střediska (nejmenší územní správní jednotka) mají oddíly rozdělené na chlapce a dívky a některá mají oddíly koedukované, tedy dohromady. Děti se obvykle scházejí každý týden ve skautské klubovně na „schůzkách“ a některé víkendy vyrážejí do přírody na „výpravu“. Kromě využití volného času vede Skaut své členy k rozvíjení hodnot jako je osobní rozvoj, zájem o svět okolo sebe nebo

¹ K prvnímu březnu 2023

poslušnost vlastnímu svědomí. Kompletní výčet hodnot i metody jejich předávání jsou vyjádřené ve skautské výchovné metodě (Junák - český skaut z. s., 2021).

I přesto, že jsou metody a hodnoty, ke kterým Skaut vede, transparentně popsány na jejich stránkách (Junák - český skaut z. s., n.d.), nepodařilo se mi najít žádné materiály týkající se výchovy k pozitivním maskulinitám nebo alespoň obecně o genderu. I z rozhovorů vyplývá, že Skaut v tomto ohledu své vedoucí nijak nevzdělává a neexistuje k tomuto tématu jednotné stanovisko. Díky tomu mají tuto zodpovědnost plně v rukou skautští vedoucí. Jak jsem předestřel v předchozích odstavcích, mentoring má velký vliv na genderovou socializaci mladých chlapců a může hrát významnou roli v trajektorii, jakou se bude jejich život dál ubírat.

Cílem této práce je pomocí kvalitativní sondáže prozkoumat, jaký přístup mají sami vedoucí k maskulinitám a jaké vzorce chování aktivně předávají svým svěřencům, a tím poodhalit způsob, jakým o maskulinitách přemýšlejí. Porozumění situaci ve Skautu a způsobu, jakým vedoucí přemýšlejí o maskulinitách, je prvním krokem k identifikování možných problémů, jaké mohou při genderové socializaci vznikat, a tím i prvním krokem k jejich řešení.

Pro svůj cíl jsem si definoval výzkumnou otázku: „Jak přemýšlejí mužští skautští vedoucí o maskulinitách v kontextu své práce s dětmi ve Skautu“. Uvědomuji si, že na tuto otázku nelze nikdy odpovědět úplně a beze zbytku, nicméně vzhledem k rozsahu bakalářské práce je mým cílem především udělat první krok do dosud nepříliš probádaného prostředí a prostřednictvím hypotéz nabídnout směr dalšího výzkumu.

K tomu jsem zvolil přístup kvalitativní sondáže o šesti respondentech. Stejně jako v jakémkoliv jiném kvalitativním výzkumu, ani v tom mém nemohu garantovat zobecnitelnost, nicméně výhoda tohoto přístupu spočívá v možnosti věnovat se tématům do hloubky a lépe porozumět vnímání respondenta. K analýze kombinuji přístup tzv. „chápacího rozhovoru“ Jeana-Clauda Kaufmanna (2010) a deduktivní tematické analýzy (Clarke & Braun, 2017). Z chápacího rozhovoru

si беру především důraz na vzájemný vztah s respondentem a analyzování sebraného materiálu posloucháním nahrávek.

Deduktivní přístup tematické analýzy znamená, že k materiálu přistupuji s předem definovanými tématy, která jsem si stanovil na základě rešerše literatury. Tato témata jsem pak záměrně hledal v materiálu a kódoval podle nich. Z toho vyplývá, že jsem od začátku k materiálu přistupoval s jasně definovaným záměrem a výzkumnou otázkou. Upřednostnil jsem tedy předdefinovaná témata před tématy, která se v materiálu objevovala organicky.

Díky deduktivnímu přístupu jsem také od začátku jasně definoval hranice mého tématu. Přístup k maskulinitám jsem si konceptualizoval do čtyř témat: *Genderová socializace*, *Mentoring*, *Homohysterie* a *Pečující muži*. Zároveň se zabývám pouze pohledem mužských vedoucích. Mým cílem je popsat vnímání maskulinity, ale uvědomuji si, že rozhovory se ženskými vedoucími by poskytly potřebný kontrast při analýze. Bohužel, vzhledem k rozsahu bakalářské práce na rozhovory s nimi nezbyl prostor. Podobným omezením je věkový rozsah respondentů, který je pouze 20-23 let. Výběr pouze mladých mužů mi pomáhá lépe zacílit na tuto skupinu, nicméně ochuzuje mou práci o vliv věku, periody a kohorty na pojetí maskulinit.

Pro zodpovězení mé výzkumné otázky se budu v následujících kapitolách nejdříve věnovat rešerši literatury, ve které více do hloubky představím teoretické koncepty maskulinit, genderové socializace a mentoringu, ze kterých následně v metodologické části definuji témata pro analýzu. Metodologická část zároveň detailněji popíše způsob, jakým jsem postupoval při sběru a analýze materiálu. Poté přejdu k samotné analýze, ve které představím má zjištění a způsob, jakým jsem k nim došel. V poslední části své zjištění shrnu, porovnáám s literaturou a načrtnu směr, jakým by se mohlo ubírat další bádání.

2 Teoretická část

V této kapitole si představíme teoretické přístupy, které budou následně využity v empirické části k analýze rozhovorů. Výzkumnou otázku „Jak přemýšlejí mužští skautští vedoucí o maskulinitách v kontextu své práce s dětmi ve Skautu“ jsem rozdělil na několik podtémat: *Maskulinity*, *Genderová socializace*, *Mentoring* a *Pečující muži*.

Teoretickou část začnu u samotných maskulinit neboli způsobů, jakými muži praktikují svůj gender. Tyto způsoby jsou předávány skrze genderovou socializaci, ve které, kromě klasických aktérů jako je rodina nebo vrstevnická skupina, může hrát důležitou pozitivní roli i mentoring, ke kterému má z teoretického hlediska Skaut nejbliže. Důležitá v rámci mentoringu je i situace mužů pečujících o děti. Ta je pro nás zajímavá proto, že péče o děti nepatří mezi tradičně mužské role a mužští vedoucí se s tím musí nějak vyrovnat. Nakonec se budu věnovat specifickému prostředí, které skaut vytváří pro své svěřence i pro své vedoucí.

2.1 *Maskulinity*

2.1.1 Esencialistické pojetí

Při zkoumání maskulinit je možné vyjít z ortodoxně maskulinního pojetí maskulinních vlastností, které jsou v literatuře nejčastěji definovány ve formě čtyř pilířů: „No sissy stuff“, „The big wheel“, „The sturdy oak“ a „Give'em hell“ (David & Brannon, 1976). „No sissy stuff“ je o odmítnutí všeho femininního. „The big wheel“ je o aktivním přebírání zodpovědnosti za svůj život i životy ostatních. „The sturdy oak“ reprezentuje stoicismus a nevyjadřování emocí a „Give'em hell“ vyjadřuje nutnost nenechat si nic líbit a jít za svými cíli bez ohledu na ostatní.

Je důležité zmínit, že tyto vlastnosti jsou v ortodoxně maskulinní kultuře vnímány jako základní vlastnost muže, se kterými se rodí a jejichž ideály by měl muž naplňovat. Nenaplnění těchto ideálů pak může vést k tomu, že ho jeho okolí

bude vnímat jako slabocha nebo zženštilého, což povede k poklesu jeho společenského statusu a vyčlenění ze společnosti „opravdových mužů“.

Tuto hierarchii maskulinit nejlépe teoretizovala australská socioložka Raewynn Connell, která přišla s rozdělením maskulinit na hegemonní, spoluúčastnou, marginalizovanou a podřízenou (1987). Muži, kteří zastávají hegemonní maskulinitu, splňují všechny maskulinní ideály a díky tomu jim patří nejvyšší společenská moc a prestiž. Muži, kteří všechny ideály nesplňují úplně, jsou v o něco nižší pozici, ale pořád pobírají takzvanou patriarchální dividendu. To znamená, že jsou podřízeni hegemonní maskulinitě, ale stále mají díky ní větší moc nad ženami a nižšími maskulinitami. Nejnižší z maskulinit je podřízená. Tito muži nesplňují ideály mužství nebo je otevřeně zpochybňují svým chováním. Mezi nejtypičtější příklady patří homosexuálové, protože už jenom svojí existencí zpochybňují vrozenost maskulinních vlastností (mezi které patří i dobývání žen) a musí proto být postaveni mimo jakoukoliv hierarchii jako anomálie. Ženy v této hierarchii fungují pouze proto, aby potvrzovaly maskulinitu, a mohou si vylepšit pozici pouze praktikováním takzvané vypjaté feminity, která spočívá v úslužnosti maskulinitě a zastáváním tradičně femininních rolí, jako je péče o rodinu a plození dětí.

Specifickým typem jsou marginalizované maskulinity, které jsou typicky zastávány muži jiné než bílé rasy. Jejich postavení je dáno tím, že mezi ortodoxně maskulinní vlastnosti patří i bílá barva pleti a není tak pro ně nikdy možné dosáhnout hegemonního postavení. Gender se totiž navíc protíná se sexualitou, třídou, kulturním zázemím a geografickou lokací, čímž vytváří specifické vzorce diskriminace (Connell & Messerschmidt, 2005).

Původní teorie hegemonní maskulinity byla po kritice mnohokrát aktualizována. Connell a Messerschmidt ve svém článku (2005), kde odpovídají na kritiku, zdůrazňují, že hegemonní maskulinity nejsou statické, ale vychází z historického vývoje. Mění se podle aktuálních okolností a vyvíjí se tak, aby přežily. Může se tedy stát, že za určitých okolností nová forma maskulinity nahradí starou a zaujme její hegemonní postavení.

Svoji teorii aktualizovali i ve vztahu k rigidnosti mocenských struktur. Vzhledem k tomu, že maskulinity jsou spíše vzorce chování uskutečňované v určitých situacích než vlastnost, kterou by bylo možné připsat člověku, je velice složité jednoznačně určit postavení člověka v mocenské hierarchii. Navíc mohou lidé zaujímat různé formy maskulinity, nebo se od ní úplně distancovat, pokud to situace vyžaduje (Connell & Messerschmidt, 2005). To nás nutí dívat se na mocenské vztahy mnohem plastičtěji. Podřízené formy maskulinit nebo femininit mohou v určitých situacích získat navrch a využít je k odporu vůči hegemonní maskulinitě. V odpovědi na to může hegemonní maskulinita například inkorporovat některé prvky podřízených maskulinit, a na druhou stranu zvýšit tlak na feminitu.

Tento proces je dobře vidět na případu tzv. „manosféry“. Jde o koalici online maskulinních subkultur, mezi které patří mnoho různorodých skupin od „Pick-up artists“ přes „Men going their own way“ až po „geek“ komunity, které ale přes všechny rozdíly sdílejí misogynii a odpor k feminismu. Tento sdílený cíl jim dovoluje považovat za spojence i homosexuály, přestože podle tradičního schématu patří do podřízených maskulinit (Ging, 2019). Tato dynamičnost nás nutí dívat se na hierarchii maskulinit holisticky, protože hegemonní maskulinitu můžeme pochopit pouze ve vztahu s ostatními maskulinitami a femininitami.

Pro potřeby analýzy a teoretického vymezení přistupuji k ortodoxní maskulinitě uváděné v předchozích odstavcích jako k hegemonní i přesto, že lze argumentovat, že svou hegemonii už v této formě ztratila, nebo ji postupně ztrácí. Podle mého názoru je právě tento moment ztracení hegemonie hodný akademické pozornosti a je třeba zkoumat, jak právě teď maskulinita vypadá v lokálním kontextu, pro který jsem si vybral právě Skaut.

Právě stále otevřenější přijímání homosexuálů přineslo nutnost znovu se zamyslet a aktualizovat teorii hegemonních maskulinit. V reakci na to se oddělily dvě linie výzkumu, a to studium hybridních maskulinit a studium inkluzivních maskulinit.

2.1.2 Hybridní maskulinity

Bridges a Pascoe (2014) ve svém studiu hybridních maskulinit přímo navazují na teorii hegemonních maskulinit a rozvíjí myšlenku R. Connell, že se hegemonní maskulinita vyvíjí tak, aby přetrvala. Způsob, jakým hybridní maskulinity fungují, popisují ve třech aspektech. Zaprvé se symbolicky distancují od hegemonní maskulinity, ale svým chováním ji reprodukují. To znamená, že přestože odsuzují tradičně maskulinní chování, stále těží z nadřazeného postavení, které jim hegemonní maskulinita dává. Zadruhé si vypůjčují identitu marginalizovaných skupin, aby zakryli nerovnosti. Jako příklad uvádí, že černošská kultura je často vítána mezi bělochy, nicméně černoši už tak vítání nejsou. Třetí aspekt, který do jisté míry shrnuje dva předchozí, je, že hybridní maskulinity porušují hranice hegemonní maskulinity jenom proto, aby je ustavily znovu a trochu jinde. Patriarchální řád s maskulinitou na vrcholu zůstává, pouze formy hegemonní maskulinity se mění tak, aby přestály společenský nátlak.

2.1.3 Inkluzivní maskulinity

Druhou linií výzkumu je studium inkluzivních maskulinit. Oproti studiu hybridních maskulinit nepracuje s konceptem patriarchátu. (Anderson & McCormack, 2018). Považuje ho totiž za příliš zjednodušující a argumentuje tím, že maskulinity jsou různé a všichni muži neužívají patriarchální moc. Místo toho klade důraz na „...komplexní porozumění maskulinitám skrze rasu, třídu, sexuální orientaci a další sociální faktory, které tvoří mužské zkušenosti a postoje k genderu a moci.“(Anderson, 2012, s. 20).

Mezi hlavní východiska této teorie patří pokles homohysterie, tedy strach z toho být vnímán jako homosexuál. Tato linie výzkumu se utvořila z výzkumů a pozorování skupin mladých mužů, kteří ve svém chování vykazovali mnohem větší inkluzivitu, než by podle dosavadních teorií měli (Anderson, 2011). Podle Andersona mají homohysterické společnosti přísně hierarchizované maskulinity a pokles homohysteričnosti povede k pluralizaci a deregulaci maskulinit. Hladina homohysterie v podstatě určuje, jak moc je společnost otevřená alternativním přístupům ke genderovým rolím a rozšířeným formám heterosexuality, jakým je třeba bromance (Anderson, 2018).

2.1.4 Teoretická debata

Kritické hlasy především z řad teoretiků hybridních maskulinit poukazují na to, že tyto nové projevy maskulinity mění hegemonii pouze navenek a nikoliv to, jak funguje. Dále napadají samotnou podstatu této teorie, když argumentují, že homofobie také pouze změnila formu a přetrvává v mikro procesech jako jsou homofobní vtipy, stereotypní narativy a obecně heterosexistický jazyk (Christofidou, 2021). Připouštějí také, že některé kontexty jsou vhodné pro praktikování inkluzivních maskulinit, ale je to stále málo pro vymazání genderové nerovnosti (Ingram & Waller, 2014).

Anderson po této kritice uznává, že klesá především viditelná homofobie, mezitím co skrytá homofobie a heteronormativita přetrvává, nicméně oponuje, že například slovo gay už se nemusí používat vždy jako nadávka, ale záleží na kontextu, ve kterém je použito. Podle jejich názoru je koncept hybridních maskulinit užitečný pouze v lokálních kontextech špatně zakrytého patriarchy, jako je například manosféra nebo církev (Anderson & McCormack, 2018).

V České republice byl mezi českou mládeží proveden výzkum formou rozhovorů, který potvrdil předpoklady teorie inkluzivních maskulinit, i přestože byl proveden na vzorku mužů z malého města. Mladí muži byli celkem otevření navazovat blízké přátelské vztahy bez závislosti na sexuální orientaci, nicméně problém pro ně vyvstával v okamžiku, kdyby se dotyčný prezentoval nějak výrazně genderově atypicky (Chvatík et al., 2022). To dává za pravdu jak Andersonovi, tak jeho kritikům, kteří tvrdí, že pokles homohysterie není samospásné řešení a je třeba chování mužů studovat do hloubky, abychom objevili pravé motivace za jejich inkluzivním chováním.

2.1.5 Syntetické teorie

Jedním z příkladů přístupu, který se snaží s kritikou inkluzivních maskulinit vyrovnat, je studie, která využívá poststrukturální teorii k popisování strategií, které používají muži, učící se latinskoamerické tance k zachování svojí maskulinity. Zjistili například, že muži často používají humor ve chvílích, kdy bylo potřeba jasně deklarovat svoje postavení v rámci ortodoxní maskulinity. Například během nacvičování pohybů pánví před zrcadlem. Mezi jeho hlavní

zjištění však patří, že muži v rámci teorie inkluzivních maskulinit často přepínají mezi inkluzivní a ortodoxní maskulinitou a obecně vztah mezi nimi není jednoduše popsitelný. Muži například provádějí smyslné pohyby, které patří spíše k feminitě, ale rámuje je jako institucionalizovaný projev heterosexuálního svádění (Owen & Riley, 2020). Při zkoumání maskulinit je tedy třeba zohlednit nejenom, jak se muži chovají, ale také jak o tom uvažují.

2.2 Genderová socializace

Maskulinity se ve společnosti předávají pomocí socializace. Děti se učí genderu už v podstatě od narození, kdy okolo prvního roku života dokáží rozlišit fyzické atributy pohlaví, okolo druhého roku začínají přiřazovat gender ostatním lidem a okolo třetího roku už vyjadřují svou vlastní genderovou identitu (Grusec & Hastings, 2015). Nicméně hlavní etapa genderového vývoje přichází mezi desátým a patnáctým rokem věku v období pre a brzké adolescence (McCarthy et al., 2016). Chlapci tímto procesem obvykle procházejí o pár let později než dívky kvůli hormonálním rozdílům.

2.2.1 Sociální učení

Mezi hlavní teorie genderové socializace patří teorie sociálního učení vycházející z práce Alberta Bandury, která učení vysvětluje jako proces, při kterém člověk nejdříve pozoruje jednání druhých a jeho důsledky, poté ho napodobuje, a pokud přichází pozitivní zpětná vazba od okolí, tak se ho může naučit (Bandura, 1977). Důležitým faktorem teorie sociálního učení je, že jde o kognitivní proces. Aktér se tedy ve všech fázích rozhoduje, jestli v učení bude pokračovat a jeho rozhodování je ovlivněno mnoha vnitřními a vnějšími faktory.

2.2.2 Genderované sociální učení

Z této teorie pak vychází teorie genderovaného sociálního učení, která klade zvláštní důraz na kontext, ve kterém je genderové kódované chování prováděno.

„... pravděpodobnost různých důsledků často závisí na přítomnosti různých signálů v prostředí. Řečeno srozumitelnějším jazykem, převládající přístup k

pochopení genderově podmíněného sociálního učení u mužů předpokládá, že muži jsou učeni „dělat tohle“ a „nedělat něco jiného“. Ve skutečnosti jsou však muži i ženy vyučováni, aby „dělali tohle za určitých okolností, ale ne za jiných okolností.““ (Addis et al., 2010, s. 84, překl. aut.)

Podle autorů gender vystupuje jako environmentální faktor, protože si muži nesou vzpomínky na to, jak ostatní (muži) reagovali (pozitivně nebo negativně) na dané chování. Jako příklad uvádí, že pláč v přítomnosti mladých mužů pravděpodobně povede k ostrakizaci, což člověka naučí neplakat v přítomnosti jiných mužů. Na druhou stranu například pláč v šatně po prohraném zápase může být následován pochopením ze stran ostatních mladých mužů a může vést k prohloubení intimnosti vztahu mezi nimi. (Addis et al., 2010) Je důležité si uvědomit, že sociální učení není determinováno žádným z faktorů a vždy jde o kombinaci zkušeností, situačního kontextu, charakteru a mnoha dalších. Jde pouze o nástroj, který nám umožňuje lépe porozumět mechanismům, které stojí za lidským jednáním, nicméně to samotné zůstává z podstaty nepředvídatelné.

Socializace dítěte do ortodoxní maskulinity pravděpodobně povede k agresivitě. Agresivita je totiž nedílnou součástí tradiční mužské maskulinity, protože vztek je jediná emoce sociálně přijatelná pro „správného muže“ (David & Brannon, 1976). To je pravděpodobně jeden z důvodů, proč chlapci zažívají problémy ve vývoji častěji než dívky. Častěji jsou u nich diagnostikovány „opositional defiance disorder“ (porucha opozičního vzdoru), poruchy chování, zneužívání návykových látek a sebevraždy (Biglan et al., 2019).

Mentoring, což je vlastně cíleně prováděná socializace, může muže před touto pastí ortodoxní maskulinity ochránit tím, že dítěti poskytne alternativní model maskulinity. V souladu s teorií genderovaného sociálního učení i výzkumy o mentoringu kladou důraz na roli mužských mentorů v životech chlapců.

2.3 Mužské role v socializaci a mentoring

Mužské vzory jsou pro chlapce kvalitativně odlišné od ženských a několik studií argumentuje, že jsou velice důležité pro jejich zdravý psychosociální vývoj (Spencer, 2007). Muži totiž vstupují se svými svěřenci do vztahu mentorství,

který svěřencům poskytuje jak kognitivní rozvoj, tak únik před každodenním stresem (Rhodes et al., 2006). Samotným mentorům navíc může pomoci v osobním rozvoji a otevřít jim cesty jak znovu vyjednat svoji maskulinitu (Rogers et al., 2014).

Muži totiž, co se týče emocionální podpory, spoléhají nejvíce na ženy a obzvlášť na své matky (Colarossi & Eccles, 2003), protože vyjadřování emocí je tradičně kódované jako ženské, a mezi dvěma muži tedy nemaskulinní. V důsledku toho je i v mentorských vztazích často viditelné rozdělení v důrazu, který se klade na jeho jednotlivé složky. Muži častěji preferují instrumentální složky, jako jsou aktivity s cílem svěřence něco naučit, zatímco ženy kladou větší důraz na psychosociální složku, tedy na vyvolání pocitů blízkosti a emoční podporu. Výzkumy nicméně ukazují, že pro chlapce i dívky je důležité správně zkombinovat obě složky a není pravda, že by jeden z těchto stylů byl vhodnější pro jedno pohlaví více než pro druhé (Liang et al., 2014)

Být pečujícím mužem, který do své práce zapojuje i psychosociální složku, ale může být náročné. Podle genderových stereotypů jsou ženy vhodnější pro práci s dětmi, protože jsou pečující, empatické a společenské, zatímco muži jsou typicky nezávislí, rozhodní a agresivní (Eagly et al., 2020). Nicméně i tyto „mužské“ kvality (nezávislost a iniciativa) jsou při práci s dětmi důležité (Sczesny et al., 2022) Dá se tedy předpokládat, že muži budou klást důraz na maskulinní aspekty práce s dětmi a upozadovat ty femininní.

To naznačuje i Spencer ve své kvalitativní studii dvanácti mentorských párů (2007), který uvádí, že někteří z mentorů se v rozhovorech snažili jasně vymezit proti emoční práci, kterou považovali za femininní, přestože emoční práci objektivně vykonávali. Ještě zajímavější je skutečnost, že mentorovaní chlapci emoční blízkost bez výjimky hodnotili kladně a bez jakýchkoliv pochybností nad její vhodností mezi dvěma muži. Mentoring jeden na jednoho poskytuje příležitost pro navázání blízkého emočního vztahu mezi dvěma muži, což dává možnost vzepřít se tradičně maskulinním normám, tedy naučit se vyjadřovat emoce a zranitelnost místo extrémní nezávislosti.

Situace mentoringu je specifická tím, jak kombinuje dvě protikladné role: vertikální roli „rodiče“ s horizontální rolí „kamaráda“ (Keller & Pryce, 2010). Situace mentoringu totiž kombinuje dobrovolnost s mocenskou nerovností. To znamená, že mentor musí být dostatečně zábavný, aby dítě nepřestalo docházet, a zároveň musí mít nějaký plán jak ho rozvíjet. Což vyžaduje určitou míru autority. Vedoucí ve skautu tedy musí neustále vyvažovat cíle a zábavnost aktivity, kterou s dětmi provádí. Zároveň při navazování emočně blízkých vztahů nemohou příliš naléhat, protože jejich vztah nikdy nemůže být čistě kamarádský.

2.3.1 Skaut jako skupinový mentoring

Ačkoli neexistuje relevantní literatura na mentoring ve Skautu jako takovém, lze ho charakterizovat jako „komunitně založený, víceletý, skupinový mentoring“ (Van Ryzin, 2014, s. 350, překl. aut.). Přestože se zkoumá spíše mentoring jeden na jednoho (Rhodes et al., 2006), má skupinový mentoring mnoho výhod. Děti se ve skupině učí jak vertikálním vztahům se svými vedoucími, tak horizontálním vztahům mezi sebou. Pokud je ve skupině více vedoucích, mohou děti odpozorovat i interakci mezi nimi a následně si ji rovnou vyzkoušet se svými vrstevníky (Kuperminc & Thomason, 2014). Více vedoucích zároveň dává chlapcům více perspektiv na maskulinitu, což jim dává možnost si ji aktivně vyjednat a vyhnout se tak pasti hegemonních maskulinit (Joseph & Hall, 2022).

Mezi nevýhody může patřit nutnost rozprostření pozornosti vedoucích mezi více dětí, což snižuje potenciál pro navázání hlubšího emočního vztahu. Na druhou stranu osobnostní rozdíly mezi vedoucími mohou vést k tomu, že si každý vedoucí najde děti, se kterými si bude více rozumět a děti si takto „rozdělí mezi sebou“. Více vedoucích v oddíle tedy zvyšuje šanci, že si dítě najde svoje místo a ve Skautu zůstane.

2.3.2 Skautské materiály k genderové socializaci

Skaut pracuje s dětmi v několika věkově odlišených skupinách. Ve věku 7-11 let chlapci navštěvují „vlčata“ a dívky „světlušky“, kdy obě skupiny mají odlišný symbolický rámec. Pro vlčata je to Kniha džunglí a pro světlušky

Kouzelná lucerna. Ve věku 11-15 let už se pro skauty a skautky symbolický rámec podle pohlaví neodlišuje. Stejně tak pro rovery ve věku od 15 do 24 (Junák - český skaut z. s., n.d.). Centrální organizace Skautu má vypracované metodiky, které jsou závazné pro všechna střediska, nicméně z rozhovorů vyplývá, že tyto metodiky nejsou vymahatelné a přizpůsobují se aktuální situaci střediska, což je nejmenší územní jednotka sdružující několik oddílů v dané lokalitě.

Skaut tedy nelze vnímat jako jednolitou organizaci, protože se střediska mezi sebou mohou významně lišit. Mezi vypracovanými metodikami nejsou takové, které by se týkaly specificky dospívání chlapců a dívek, ani jejich genderové socializaci. Toto téma je tedy plně v rukou vedoucích a tradic jednotlivých středisek. Některá střediska přešla na takzvané koedukované oddíly, kde do jednoho oddílu chodí jak chlapci, tak dívky, zatímco některá si stále drží tradiční rozdělení na chlapecké a dívčí oddíly. Z rozhovorů vyplývá, že přicházení do kontaktu s dívkami i v jiných institucích než je škola, může mít vliv na chlapeckou genderovou socializaci, a tedy i na formu jejich maskulinit.

3 Empirická část

3.1 Metodologie

V této kapitole přejdeme k samotnému výzkumu. Nejdříve popíšu a odůvodním metody, jakými jsem došel ke zjištěným poznatkům a následně je rozeberu a porovnáám s teoriemi představenými v předchozí části. Vzhledem k povaze zkoumaného tématu a rozsahu bakalářské práce jsem se rozhodl pro kvalitativní sondu. Jde o explorativní metodu, která nevyžaduje předchozí stanovení hypotéz a jde jí pouze o popsání situace. Odpovídá tedy mému cíli výzkumu.

Tím je popsat a prozkoumat přemýšlení mužských skautských vedoucích o tom, jak předávají maskulinní vzorce svým svěřencům a jak sami reflektují svoji maskulinitu tváří v tvář skautské práci s dětmi. Jde o odhalení jejich vzorců přemýšlení, jejich širších společenských souvislostí a možných důsledků, jaké jejich praxe může mít na jejich svěřence.

Pro zodpovězení mé výzkumné otázky jsem se rozhodl postupovat metodou deduktivní tematické analýzy, jak ji prezentují Braun a Clarke (2006). Flexibilitnost této metody mi dovolila přijmout i některé prvky „Chápajícího rozhovoru“ od Jean-Clauda Kauffmana (2010).

Deduktivnost mého přístupu znamená postup takzvaně „shora dolů“, od teorie směrem k empirii. S deduktivním přístupem přicházím do terénu s jasně definovanými tématy, která budu hledat a zaměřuji se na několik málo konkrétních aspektů sebraných dat, které si předem definuji. O co jde deduktivní přístup více do hloubky, ztrácí na šířce témat a originálnosti hypotéz. Opakem deduktivního přístupu je induktivní přístup, který postupuje „zezdola nahoru“, neboli na základě empirických dat konstruuje teorii. Jeho výhoda je těsnější sepetí s daty, protože výzkumník vstupuje do terénu bez předchozích analytických předpokladů, a jeho popis je bohatší o detaily a způsoby, jak se lze

na data dívat (Braun & Clarke, 2006). Oproti deduktivnímu přístupu je však povrchnější.

Přestože Kaufmann (2010), ze kterého také čerpám, je obhájcem spíše induktivního přístupu, lze jeho doporučení využít i v deduktivní práci. V praxi kvalitativního výzkumu je totiž těžké tyto dva přístupy jasně odlišit. Stejně jako když při induktivním přístupu vstupuje do analýzy výzkumníkovo vlastní předporozumění, tak i v deduktivním přístupu se nelze vyhnout konstruování nových hypotéz na základě dat. K analýze tedy přistupuji s jasně definovanými otázkami, nicméně samotná analýza materiálu mě nutně vede ke konstrukci nových hypotéz. To je důležité reflektovat a nebát se průniku obou přístupů, pokud povede k obohacení analýzy a lepšímu porozumění materiálu.

Pro takovýto přístup je tematická analýza ideální, protože její velkou předností je flexibilita. V základu jde o metodu pro identifikaci, analýzu a zpracování vzorců (témat) v datech. K flexibilitě tematické analýzy patří i nezakotvenost v žádné epistemologické teorii, jako je například fenomenologie nebo poststrukturalismus. (Braun & Clarke, 2006) Nejde tedy o jasně definovaný postup, jakým je například metoda grounded theory, díky čemuž se může s Kaufmannovým „chápacím rozhovorem“ dobře doplňovat.

Tematická analýza má šest částí. V první fázi jde o seznámení se s daty. V této fázi se data přepisují (pokud je to potřeba) a zapisují se prvotní nápady a dojmy. V druhé fázi se generují počáteční kódy. Tím se data rozdělí na ty nejmenší části, které se budou využívat v následné analýze. Ve třetí fázi se začnou spojovat jednotlivé kódy do širěji pojatých témat. Čtvrtá fáze je o revizi témat z minulé fáze. Je potřeba se na ně kriticky podívat a zjistit, které jsou dostatečně podpořené kódy, které se překrývají a které jsou příliš vágní a prospělo by jim rozdělení do více menších. V páté části se analyzují specifika jednotlivých témat, vymýšlí se pro ně výstižná jména a definice. Šestá část pak spočívá už v samotném sepsání analýzy do výzkumné práce. Je důležité komplikovaná témata poskládat tak, aby dohromady dávala jasný a poutavý příběh, který

přesvědčí čtenáře svoji logickou konzistentností i příklady (Braun & Clarke, 2006).

Deduktivnost mého přístupu se projeví i ve způsobu, jakým budu data kódovat. Do analýzy už vstupuji s jasně danou výzkumnou otázkou a tématy, která mám v materiálu hledat. Oproti induktivnímu přístupu, kdy se předpokládá, že se bude výzkumná otázka vyvíjet na základě sebraných dat, je v deduktivním přístupu otázka jasně daná a na její modifikaci není prostor.

Teoretická informovanost mého přístupu také určuje úroveň analýzy, jakou budu provádět. Braun a Clarke (2006) rozlišují mezi sémantickými a latentními tématy. Sémantická témata jsou založená na tom, co respondent říká a pouze povrchně popisuje a sumarizuje. Latentní témata se týkají toho, co často zůstalo nevyřčeno. Pracují s koncepty a ideologiemi, které se nacházejí za běžným sémantickým významem a dávají mu určitou formu, podle které jdou identifikovat. Již nejde o popis ale o interpretaci, kterou je třeba opřít o teorii. Moje výzkumná otázka se týká pojetí maskulinit, pro jejichž komplikovanost je vhodnější jejich uchopení jako latentního tématu. Výzkum totiž ukázal, že více než to, co muži dělají je důležitější to, jak to rámuje (Owen & Riley, 2020).

Je také důležité zmínit, že témata v tematické analýze neexistují v datech někde schovaná a čekající na objevení, nýbrž jsou vždy závislá na interpretaci výzkumníka. To znamená, že i přes veškerou snahu o objektivitu, do analýzy vstupují mé subjektivní interpretace. To nemusí být nutně špatně, protože moje osobní angažování jako subjektu v analýze mi dovoluje porozumět motivacím respondentů. Jde o hlavní přednost kvalitativního výzkumu a jeho hlavní rozdíl od kvantitativního výzkumu, jehož hlavním kritériem je objektivita (která je i v něm jen obtížně dosažitelná). V kvalitativním výzkumu s tímto musí výzkumník neustále pracovat a průhledně reflektovat vlastní vstupování do terénu.

K tomu vede i metoda takzvaného „chápacího rozhovoru“ od Jeana-Clauda Kauffmana (2010), kterou jsem si vybral jako doplňující k tematické analýze. Kniha Chápací rozhovor vznikla jako odpověď na v sociologii rozmáhající se důraz na neosobnost dotazování a co nejmenší vstupování

vlastních interpretací výzkumníka. Obojí za cílem dosáhnouti co nejobektivnějších dat pro další analýzu. To ale vede k nezájmu respondentů hlouběji se zamýšlet nad kladenými otázkami a u výzkumníků zase k povrchním poznatkům bez kontextu. Oproti tomu: „Chápající rozhovor má úplně opačnou dynamiku: tazatel se aktivně zapojuje do otázek, aby vzbudil zájem dotazovaného. Při analýze obsahu se nevyhýbá interpretacím, ty se naopak stávají důležitým prvkem.“ (Kaufmann, 2010, s. 23)

Pro moji práci to znamená, že mým cílem není po všech stranách objektivní, ale zároveň povrchní popsání reality, nýbrž detailní prozkoumání přemýšlení a prožívání respondentů, které bude následně interpretováno podle existujících teorií. Jde tedy o „rozumějící sociologii“ jak ji definuje Max Weber. Kauffman tento přístup nazývá „chápajícím“ a říká, že: „...se zakládá na přesvědčení, že lidé nejsou pouhými nositeli struktur, ale jsou aktivními tvůrci sociální, a tím strážci významného vědění, které je třeba pochopit zevnitř, prostřednictvím hodnotového systému jedinců...“ (Kaufmann, 2010, s. 30)

3.1.1 Průběh sběru dat

Rozhovory probíhaly s mladými muži (20-23 let), kteří se podílí na vedení oddílu výchovné skupiny skautů, což je věková skupina 11-15 let. Výzkumu se zúčastnilo celkem šest (N=6) respondentů. Respondenti byli rekrutováni buď na základě osobní známosti, nebo na základě doporučení od jiných skautů a skautek. Ve vzorku se vyskytl jeden respondent z malé vesnice v Olomouckém kraji, jinak byli všichni respondenti z Prahy. Z šesti respondentů byli čtyři z koedukovaného oddílu, kde mají společný program chlapci i dívky dohromady a dva z čistě chlapeckého oddílu.

Podle Kaufmanna je vhodné přistupovat k tvorbě vzorku co nejvyváženěji, nicméně nemá cenu na vyváženost dbát příliš, protože by to mohlo vést k falešné představě reprezentativity, které na tak malém vzorku nelze dosáhnout. Místo toho je důležité, aby byl promlouvající při analýze neustále zasazován do kontextu. Tedy ptát se „kdo?“ a „proč?“ něco takového říká (Kaufmann, 2010).

Tři rozhovory proběhly online a dva osobně z důvodu nemožnosti se fyzicky sejít. Jeden rozhovor proběhl s dvojicí respondentů najednou, abych poskytl prostor pro konfrontaci přístupů z různých středisek.

Online rozhovory mají svá vlastní metodologická specifika, se kterými je třeba se vyrovnat. Konkrétně jde o praktická rizika spojená s technologiemi, jako je pomalý internet nebo nedostatečná počítačová zdatnost respondenta a metodologická rizika, mezi která patří obtížné budování vztahu mezi výzkumníkem a respondentem a obtížná interpretace pauz plynoucí z vysoké internetové odezvy (Chiumento et al., 2018). Z praktických rizik se žádné výrazněji neprojevovalo. Šlo o mladé respondenty, kteří zažili školu během pandemie Covid-19, takže už s videohovory měli zkušenosti a disponovali i vhodným technickým zázemím. Navazování vztahu je náročná disciplína i během rozhovoru face to face (Kaufmann, 2010), nicméně díky tomu, že byli respondenti zvyklí na online rozhovory, byli přibližně stejného věku jako já a sdíleli jsme společný zájem o volnočasovou výchovu dětí, probíhalo navázání vztahu s respondenty, které jsem předtím neznal, v pořádku. Metodologickou validitu zjištění jsem navíc podpořil dvěma face to face rozhovory (Gruber et al., 2020).

Scénář (viz příloha) jsem připravil podle témat, která jsem našel na základě rešerše literatury a kterým se věnuji dále ve své práci. Při jeho tvorbě jsem vycházel z Kaufmannova navrženého postupu a napsal si ho jako seznam propracovaných a konkrétních otázek, které se ale mění tak, aby seděly na míru konkrétní konverzaci. Zároveň jsem je seřadil tak, aby na sebe logicky navazovaly a rozhovor co nejvíce připomínal běžnou konverzaci, která nahrává navázání vztahu mezi výzkumníkem a respondentem. To mi dovoluje dostat se k informacím, které by mi respondent jinak nebyl ochotný sdělit.

Kauffman dále popisuje možné strategie zahájení rozhovoru. Pokládání lehkých otázek na začátek usnadňuje navázání vztahu, ale zároveň může udat tón celého rozhovoru. Hrozí tedy riziko, že respondent bude i dále pokračovat v banálních odpovědích (Kaufmann, 2010). Já jsem se rozhodl pro střední cestu a začal jsem nejdříve několika jednoduchými otázkami na demografii respondenta a

poté jsem přešel na poměrně složitou otázku „Jaké jsou největší problémy, na které narážíš při práci s dětmi?“ Ta má za cíl donutit respondenta se zamyslet a naladit na další otázky. V případě banálních odpovědí nabízí prostor pro pobídnutí k hlubšímu zamyšlení.

V souladu s metodou chápacího rozhovoru jsem rozhovory nepřepisoval celé, ale analyzoval jsem je během poslechu a vypisoval si důležité citace i s poznámkami, které jsem si posléze kódoval v souladu s technikou tematické analýzy. Kaufmann totiž argumentuje, že jakýmkoliv zpracováním materiálu se ztrácí podstatné informace a analyzování ústního projevu poskytuje mnohem přesnější informace o tempu, odmlkách a intonaci, které mohou naprosto změnit celkové vyznění. Zároveň ústní projev dovoluje výzkumníkovi se více ponořit do emocí a životního příběhu respondenta, což podporuje tvorbu konceptů a hypotéz (Kaufmann, 2010).

Vzhledem k tomu, že kvalitativní výzkum stojí na informacích získaných od respondentů, je třeba zabývat se také etickými otázkami, které se při něm objevují. Všichni respondenti byli informováni a poskytli souhlas se zpracováním jejich dat pro účely výzkumu. To obnáší nahrání rozhovoru, použití této nahrávky k analýze a následné využití anonymizovaných úryvků z nahrávek v textu samotné práce. V zájmu zajištění anonymity jsem všem respondentům přidělil fiktivní jména a zavázal se, že budu chránit důvěrnost informací, které mi poskytli.

Vstup do terénu pro mě nebyl nijak náročný, protože mnoho skautů osobně znám. Několik z nich jsem díky tomu mohl rekrutovat do mého výzkumného vzorku a zároveň získat kontakty na další skauty, kteří byli ochotní se výzkumu účastnit. Můj vhled do tématu pochází z mého působení jako cvičitel mladších (6-12 let) a starších (12-18 let) žáků v Sokole a ze zkušeností z letních táborů jako dítě i jako vedoucí. Díky tomu pro mě bylo poměrně lehké se v tématu orientovat a navazování vztahu s respondenty bylo jednodušší. Na druhou stranu jsem do terénu vstupoval s jistým předporozuměním, které se ale týkalo pouze práce s dětmi obecně, a nikoliv Skautu jako organizace.

3.1.2 Témata

Na základě rešerše literatury jsem si vymezil hlavní téma *Maskulinit* a z toho vydělil čtyři podtémata, na základě kterých jsem koncipoval dotazník a kódoval:

Hlavní téma, které se prolíná všemi podtématy a v odpovědích je obsaženo především implicitně, je téma *Maskulinit*. Jde v něm spíše o to, jak věci respondenti říkají, než co říkají. Sleduji v něm způsob, jak svoje maskulinity konstruují, co považují za maskulinní a vůči čemu se vymezují. Toto téma sleduji ve čtyřech podtématech: *Genderová socializace*, *Mentoring*, *Homohysterie* a *Muži jako pečovatelé*.

V podtématu *Genderová socializace* se ptám, jaké rozdíly mezi chlapci a dívkami vnímá respondent. Ptám se na rozdíly v přístupu k jejich výchově, tedy k hodnotám a schopnostem, jaké jsou jim třeba předávat. Vycházím u toho z teorií, již zmíněných v teoretické části a to především z teorie genderovaného sociálního učení (Addis et al., 2010). Ta říká, že se lidí učí genderu především tím, jak na jejich chování reagují lidé stejného genderu v jednotlivých situacích. Muži se tedy učí na základě reakcí od ostatních mužů. Pro nás je tedy důležité sledovat, jestli respondent považuje některé chování za vhodné a jiné za nevhodné pro muže.

Mentoring pokrývá především to, jak respondenti vnímají svoji vlastní roli ve vztahu k výchově dětí ve skautu. Ptá se, jakou roli se snaží zastávat v životě svých svěřenců, jestli si dovoluje navázat s dětmi psychosociální vztah a jestli se o prožívání svých svěřenců zajímá aktivně. V rámci rozhovoru se zároveň ptám, jestli zaznamenali i oni nějaký osobní rozvoj. Navazování psychosociálního vztahu je totiž v mentorství tradičně přisuzováno spíše ženám a muži se zaměřují více na instrumentální vztah, přestože chlapci psychosociální vztah se svými mužskými mentory vítají (Liang et al., 2014; Spencer, 2007)

Třetí podtéma se týká *Homohysterie*. Ptám se v něm na situaci vedení dítěte s homosexuální orientací, na způsob, jak by se k tomu postavil a jak by to

vysvětlil dětem. Patří sem i otázka na trans svěřence. Tyto otázky implicitně zjišťují homohysterii neboli strach z toho být označen za homosexuála. Její pokles je spojen s pluralizací a deregulací maskulinit (Anderson, 2018). V poslední době je pozorován její pokles, a to obzvlášť ve skupinách mladých mužů, kde byla tradiční maskulinita výrazná, jako jsou například fotbalové týmy (Anderson, 2011). Pokud by se u respondentů objevila, pravděpodobně by se s ní objevila i tradiční forma hegemonní maskulinity, jak jí popisuje David a Brannon (1976), která byla hlouběji rozebírána v teoretické části.

Čtvrté sledované téma jsou *Muži jako pečovatelé*. Otázkami, zda si myslí, že „starání se o děti je spíše ženská práce“ a jestli „dokáže všechny části starání se o děti stejně dobře jako žena“, se snažím zjistit, jak se vyrovnává s faktem, že péče o děti je tradičně vnímána jako ženská práce.

Vnímání maskulinity, sledované ve všech předchozích tématech, je třeba zkoumat v myšlenkových pochodech (implicitně), protože muži mohou provádět femininní činnost (například svůdné pohyby v latinsko-amerických tancích) a zároveň ji mohou rámovat maskulinně (jako projev svádění) (Owen & Riley, 2020). Hlavní je tedy zaměřit se na rámování vlastní maskulinity, která se ale může projevat i skrze to, jak mluví o maskulinitě chlapců. S tímto na paměti můžeme přejít k hlavním výsledkům výzkumu.

3.2 Hlavní zjištění

Analýza rozhovorů poskytla mnohovrstevnaté informace o Skautu, maskulinitách i péči o děti obecně, nicméně v souladu se zaměřením výzkumu se budu zaměřovat především na mnou vytyčená témata a jejich souvislost s maskulinitami u vedoucích ve Skautu.

Během analýzy se také objevila otázka výhod a nevýhod koedukovaných oddílů, která navíc úzce souvisí s problematikou coming-outu. Toto téma jsem se rozhodl zařadit nad rámec mé výzkumné otázky, protože jeden z cílů mé práce je přispět do debaty o genderu nejenom v rámci společnosti, ale i v rámci Skautu.

Zahrnuji tyto poznatky, protože věřím, že budou cenným příspěvkem k rozvoji Skautu.

V následující kapitole nejdříve představím poznatky, které jsem zjistil z analýzy rozhovorů podle témat, které jsem si stanovil v předchozí kapitole a následně se budu věnovat tématu maskulinit, které je centrální mé výzkumné práci. Nakonec představím další zjištění, která z mého výzkumu vyplynula a stojí za zmínku, jako například debata o koedukovaných oddílech.

Než přejdeme k samotným tématům, je třeba připomenout limity mého výzkumu. Mé kvalitativní sondy se zúčastnilo pouze šest respondentů, což mi nedává téměř žádnou možnost zobecnování. Přestože z důvodu úspornosti textu tuto skutečnost neuvádím u všech mých poznatků, je potřeba počítat s tím, že můj výzkum je pouze orientační a poskytuje spíše hypotézy žádající další ověření než obecně platné teorie. I přesto ale věřím, že přinese dostatečné množství podložených poznatků, abych obohatil naše přemýšlení o maskulinitách ve vztahu k péči o děti.

Pro přehlednost následující analýzy jsem vytvořil tabulku (tab. 1) s fiktivními jmény respondentů a jejich příslušnosti ke koedukovanému nebo chlapeckému oddílu, která se ukázala jako důležitá v chápání maskulinit.

Tabulka 1

Jméno	Věk	Oddíl
Aaron	21	Chlapecký
Bert	23	Chlapecký
Cecil	21	Koedukovaný (bez žen ve vedení)
Daniel	22	Koedukovaný
Emil	21	Chlapecký
Filip	20	Koedukovaný

3.2.1 Genderová socializace

Toto podtéma se věnuje rozdílům, které vedoucí vnímají mezi dívkami a chlapci. Je důležité si nejdříve uvědomit, že věkové rozpětí 10–15 let je velmi široké a děti v tomto období prochází velice turbulentními změnami. Navíc dívky těmito změnami procházejí dříve než chlapci. To může ovlivnit vnímání těchto rozdílů, a to obzvláště v chlapeckých oddílech, kde se se skautkami vedoucí ne setkávají tak často. Jistou indicií v tomto nám ukazuje přesvědčení, vyjadřované některými respondenty, že s dívkami se pracuje lépe, protože se víc dokáží soustředit na program, i když je zrovna nebaví. Toto přesvědčení se objevilo jenom u dvou vedoucích chlapeckého oddílu a ostatní, kteří se ve Skautu setkávali s dívkami častěji, nic takového nezmiňovali.

V čem se ovšem všichni vedoucí shodovali, bylo charakterizování chlapců jako aktivnějších. Po otázce na rozdíly mezi chlapci a dívkami se v různých variantách objevovala tvrzení, že se chlapci lépe hecují, jsou pro ně vhodnější fyzicky náročné programy, chtějí se hýbat, nebo jsou spíše dobrodruzi.

To souvisí s ortodoxně maskulinním pojetím muže jako aktivního článku z dvojice muž a žena, zatímco ženy jsou tradičně vnímány spíše jako pasivní. V některých rozhovorech se také objevilo normativní přesvědčení, že pro dívky je vhodnější více umělecky a pasivně orientovaný program a strach z toho, že jim ho jako muž, zvyklý na programy pro kluky nedokáže nabídnout. Zde ilustrovaný úryvkem rozhovoru s Cecilem a Danielem.

Cecil: "Když tam nemáš nějakou tu ženskou ruku, ..., vymyslíš program, který spočívá v tom, že celý den něco děláš a pak jim ještě večer dáš noční hru, a tak nějak pracuješ s tím, co si sám zažil a přišlo ti to normální, ..., zas by člověk mohl brát větší ohledy, že ne vždycky máš jít třeba po nějakých fyzických věcech a že máš třeba i rozvíjet tu kreativní stránku nějak, ale to nikdo z nás neumí."

Daniel: „Nó, zas si dokážu představit, že ti kluci že jo, ty by to zas tolik třeba nebavilo“

Cecil: „Nó ano přesně, pak by člověk jako měl ten program nějak jako, ... pojd'me tady kreslit krajinu a bavit se o tom, ... no já to hrozně ted'ka stereotypizuju a přeháním...“

Daniel: „To je zrovna docela dobrej příklad. Dokážu si představit, že tohle by přesně holky bavilo a kluky přesně ne“

Cecil tady vyjadřuje strach z toho, že není schopný udělat vhodný program pro dívky, což souvisí s tím, že vede koedukovaný oddíl, ve kterém jsou vedoucí pouze muži. Za tímto strachem je přesvědčení o tom, že dívky potřebují jinou náplň programu než kluci, které vychází z esencialistického uvažování o genderu. Tedy často neuvědomované představy, že se chlapci i dívky rodí s určitými vlastnostmi. Tyto podvědomé představy kopírují ortodoxní maskulinitu a v tomto případě se manifestují v přesvědčení, že kluci jsou aktivnější než dívky, s čímž koresponduje pilíř „The big wheel“. Stejný genderový esencialismus se objevoval i u několika dalších respondentů, a to například tím, že rozlišovali některé aktivity na vhodné pro muže a jiné na vhodné pro ženy.

Oproti tomu Emil a Filip zdůrazňovali, že jde především o individuální nastavení, a že nelze zobecňovat podle genderu, a to jak u dětí, tak u vedoucích. V souladu s Andersonovou teorií homohysterie (Anderson & Magrath, 2019) jsem jejich přístup k maskulinitám a genderovým rolím obecně pojmenoval jako deregulovaný. Jde o přístup, který nepřistupuje k genderovým rolím normativně a více než na gender se kouká na individuální nastavení konkrétního jedince, čímž mu umožňuje vytvořit si genderovou identitu mimo mantinely tradičního genderového uspořádání.

V praktických činnostech, jako je například štípání dřeva nebo praní prádla, se obvykle objevovaly názory, že je třeba, aby si všechny děti vyzkoušely všechno a pak si našli to, co jim bude vyhovovat více. Jeden z respondentů však uvedl, že mu přijde důležitější nechat kluky vyzkoušet dělat třísky, nebo nabrousit nůž než prát v řece prádlo. Úplně opačnou výjimkou je Emil, který s vědomím genderového rozdělení rolí naopak klade důraz na to, co je nenaučí společnost.

Přestože se u některých vedoucích objevoval genderový esencialismus v praktických činnostech nebo ve vhodnosti programu, v otázce na předávané hodnoty se všichni shodli, že by se mezi nimi neměly dělat rozdíly. Všichni v této otázce vycházeli ze skautského zákona (Junák - český skaut z. s., 2023a). Základního dokumentu společného pro všechny Skauty, který definuje jejich základní hodnoty. Jednou z příčin této vzácné shody mezi respondenty může být i to, že chlapci i dívky v oddílech skautů a skautek sdílejí symbolický rámec, který ze skautského zákona vychází.

3.2.2 Mentoring

Téma mentoringu se zabývá vnímáním vlastní role ve výchově dětí a obsahuje samostatné podtéma, které se věnuje pečujícím mužům. To v rozhovorech vystupuje ve třech dimenzích: *Praktická péče o děti*, *Aktivní zájem o prožívání svěřenců* a *Vlastní kompetence v psychosociální práci*.

Praktická péče o děti zahrnuje starost o naplňování základních potřeb jako je jídlo, teplo, bezpečí, hygiena, sucho, a tak dále. U chlapeckých oddílů se to bralo jako samozřejmost a jako hlavní složka péče o děti. Pokud jsou ve vedení přítomné ženy, dává to možnost dělení práce na základě genderu, který potvrdil jeden z respondentů, když mluvil o tom, že se u nich v oddíle ženy hlavně starají o to, aby dětem nic nechybělo, a muži tam jsou pro tu zábavu.

Aktivní zájem o prožívání svěřenců mluví o praktické stránce psychosociální práce (viz teoretická kapitola), tedy jestli si v programu aktivně vyhledávají čas jeden na jednoho, kdy si povídají o pocitech, nebo problémech, které by mohl svěřenec mít, ať už ve Skautu nebo mimo něj. Adam, Cecil a Daniel mluvili o tom, že jim aktivní zájímání se o život svěřenců přijde „roubované“ nebo „nepřirozené“. Emil a Filip odpověděli, že se snaží aktivně si ten čas jeden na jednoho najít v hluchých místech programu.

„Roubovanost“ nebo „nepřirozenost“ aktivního zájmu o pocity svých svěřenců vychází z ortodoxní maskulinity, která emoční práci vyhrazuje pouze ženám. Muži ji vykonávající porušují pilíř „no sissy stuff“ a cítí diskomfort

z porušování internalizovaných norem, protože povídání si o pocitech nepatří k tradičním rolím muže. Toto zjištění je v souladu s dříve zmíněnou studií mentorů, z nichž někteří se také vymezovali vůči emoční práci, přestože ji objektivně vykonávali (Spencer, 2007).

Tito vedoucí ale doplňovali, že jakmile nějaký problém nastane, respektive s ním za nimi někdo přijde, tak se všichni snaží, aby ho vyřešili. Podle mého názoru je to proto, že ve chvíli, kdy za nimi někdo přijde, už svoji činnost můžou rámovat jako řešení problému, které už je maskulinní a koresponduje s pilířem „the big wheel“. Tento myšlenkový přemet jim umožňuje vykonávat psychosociální práci, bez toho, aby to ohrozilo jejich maskulinitu.

Třetí dimenzi péče o děti ve Skautu, která se v rozhovoru objevila, jsem pojmenoval *Vlastní kompetence v psychosociální práci*. Zajímavé je, že téměř všichni své psychosociální schopnosti hodnotili jako horší než u žen. To může být důsledkem jednak stereotypního náhledu na genderové role, ale spíše hovoří o způsobu, jakým jsou muži socializováni. To potvrzuje i respondent Filip, který psychosociální práci bere jako schopnost, kterou je třeba se naučit a ve které je oproti ženským vedoucím v hendikepu. Chlapci jsou obvykle socializováni do tradičních rolí takřka od narození (Morawska, 2020) a tento hendikep musí vědomě dohánět až v dospělosti, pokud péči vůbec přijmou za svou.

I v tomto tématu se objevovalo esencialistické rozdělení podle tradičních genderových rolí. Například se objevoval názor, že ženy jsou lepší v péči, nebo v „řešení problémů v mysli“ a muži jsou lepší v problémech, které jsou „v rukách“, nebo v programech „na vyblbnutí“. U esencialisticky přemýšlejících vedoucích se objevoval názor, že se ženy a muži doplňují. Takovéto přemýšlení ilustruji na úryvku z rozhovoru s Aaronem, který jasně definuje rozdíly, které vnímá mezi muži a ženami.

Aaron: „ony uměj líp řešit ty problémy, co jsou v mysli a my spíš ty co jsou rukách, ... Když by vznikl nějaký spor mezi dvěma dětma, tak ony ho jakoby uměj líp zažehnat nebo kdyby vznikla nějaká šikana tak asi jakoby ji uměj nějakým způsobem líp probrat a

vyřešit. Ale zase my s těma dětma zase dokážeme řešit jiný zase situace, kde je problém jinde než nějaký duševní nebo psychický, Jako třeba když jim něco nejde.“

Velkou roli hraje příslušnost ke koedukovanému oddílu, a především přítomnost žen ve vedení. Nicméně dva respondenti, kteří mají ženy ve vedení oddílu, vnímají vykonávání pečující práce zcela odlišně. Daniel například pojímá ženy jako více starající se a muže jako více hrající si s dětmi, zatímco Filip rozdíl v rolích vůbec nereflektuje a psychosociální práci bere jednoznačně jako součást své práce. Mé vysvětlení, které vychází spíše z náznaků v rozhovorech, je, že primárně závisí na postavení žen v daném oddíle a převaha žen ve vedení vede k přijetí psychosociální práce i muže, které si „vychovaly“. Tato hypotéza nicméně vyžaduje více materiálu k ověření.

3.2.3 Homohysterie

Třetím sledovaným tématem byla homohysterie čili strach z toho být označen jako homosexuál. Homohysterii jsem se snažil měřit skrze otázky na vedení chlapců s odlišnou sexualitou, kdy jsem se respondentů ptal na jejich zkušenosti s tímto tématem a jak by tuto situaci potenciálně řešili. Žádný z respondentů se nevyjadřoval odmítavě vůči vedení dítěte s odlišnou sexuální orientací, nicméně někteří měli pochybnosti, jestli by se takové dítě bylo schopné zpět začlenit do kolektivu.

Existuje legitimní otázka, jestli přijetí dítěte s odlišnou sexuální orientací nutně znamená, že se respondent nebojí být za homosexuála označen. Bohužel, rozhovor není pro zodpovězení této otázky ideální nástroj, protože v něm vždy musíme počítat s určitou stylizací respondenta v tom, jak vypráví svůj životní příběh (Kaufmann, 2010). Nicméně není cílem této práce posoudit pravdivost výroků respondentů, ale prozkoumat jejich vlastní myšlenkový svět i se všemi jeho paradoxy. Musíme mít tedy v analýze na paměti, že kvalitativní výzkum nereprezentuje objektivní realitu, nýbrž vnitřní svět respondentů.

Mezi překvapivá zjištění patřilo to, že se vedením dítěte s odlišnou sexualitou setkali tři ze šesti mých respondentů, zatímco dva z ostatních vyjádřili strach z toho, že by dítě s odlišnou sexualitou oddíl nepřijal. Ukazuje se, že přijetí může být problematické hlavně v chlapeckých oddílech, kde maskulinity bývají regulovanější a vybočovat z normy může být tvrdě postihováno například zesměšňováním nebo ostrakizací.

Nikdo z respondentů, kteří se s coming-outem setkali, problémy s přijetím neregistrovali. Mluvili například o tom, že obvykle je ten kolektiv dětí tak spjatý, že to děti poznají stejně dříve než ke coming-outu dojde. To nasvědčuje tomu, že strach z přijetí skupiny nemusí být vždy opodstatněný.

Co ale vyplývá z rozhovorů je nedostatečná připravenost vedoucích toto téma s dětmi otevírat. Z ní pravděpodobně tento strach pramení. V rozhovorech se respondenti opakovaně odvolávali na expertní vědění. Například mluvili o tom, že „tyhle věci (coming-out) raději přenecháváme školním psycholožkám“ nebo že nejsou psychologové, aby s nimi tyhle věci uměli řešit. Přístupování k genderovým otázkám evidentně nepatří do schopností, které se skautští vedoucí učí v rámci povinných zkoušek a někteří z nich neví, jak se k němu postavit. I jeden z respondentů uvedl, že je to oblast, ve které má Skaut ještě mezery a to, že zkušenost s coming-outem v oddílu uvedlo tři ze šesti respondentů, ukazuje, že to není téma okrajové.

Během analýzy vyvstala i otázka, jestli se homohysterie respondentů dá zobecnit i na jejich oddíl. Je možné, že moji respondenti sami o sobě homohysterii nevykazují, ale oddíl, ve kterém se pohybují, má jinou atmosféru. Za zmínku tady stojí reakce jednoho respondenta, který vyjádřil obavy nad přijetím homosexuála nejenom ze strany dětí, ale i ze strany vedoucích. Maskulinity totiž nejsou vlastností jednotlivců, ale jde o soubor praktik objevujících se v určitých situacích, mezi kterými mohou lidé podle potřeby přepínat (R. W. Connell & Messerschmidt, 2005). Je tedy možné, že vedoucí sám homohysterii nevykazuje, ale v rámci tohoto specifického oddílu existuje.

Častou odpovědí bylo, že věk mezi deseti a patnácti je poměrně brzy na coming-out. Výzkumy zabývající se coming-outem u mužů sice staví první svěření se průměrně okolo patnáctého roku, ale první uvědomění si své homosexuality okolo desátého roku (Jančová, 2008). To znamená, že věk mezi deseti a patnácti hraje klíčovou roli v přijetí sebe sama jako odlišného a je důležité pro to v oddíle nastavit příhodné podmínky.

3.2.4 Maskulinity

Téma maskulinit jsem se rozhodl zkoumat nepřímo prostřednictvím podtémat rozebraných v předchozích odstavcích. Z toho důvodu v tomto tématu nečerpám z konkrétních otázek, ale skládám si obrázek na základě analýzy odpovědí z celého rozhovoru.

Z rozhovorů jasně vyplývá, že Skaut není jednolitá organizace, která by ve všech svých střediscích uplatňovala stejnou praxi. Naopak se dá říct, že každé středisko, případně oddíl, tvoří samostatnou sociální skupinu, ve které se předávají vzorce chování téměř nezávisle na celorepublikové centrále Skautu. To potvrzují i respondenti, kteří uvádějí, že metodiky, které Junák poskytuje svým členům a střediskům, fungují spíše orientačně, nejsou nijak vymahatelné a závisí hlavně na středisku, jestli se podle nich bude řídit, nebo si to udělá po svém.

Z toho vyplývá i to, že jsem nenašel žádnou jednotnou formu maskulinity, ale v podstatě každý respondent vykazoval nějaké odlišnosti v jejím pojetí. Nicméně hlavní dělicí čára, kterou se mi podařilo identifikovat, je genderový esencialismus, který hrál výraznou roli v názorech na genderové role jak u dětí, tak vedoucích.

Skupina vedoucích, která uvažovala o genderu esencialisticky, měla sklony rozdělovat práci na mužskou a ženskou a normativně potom podle toho připravovat program. Oproti tomu skupina, která o genderových rolích esencialisticky neuvažovala, měla sklony každé dítě vnímat jako individuum. V těchto oddílech tedy dochází k deregulaci genderových rolí, což poskytuje dětem možnost si samostatně vytvořit svoji genderovou identitu.

Zároveň vedoucí, kteří přemýšleli o genderu esencialisticky, měli problém s vykonáváním psychosociální práce, která bývá obvykle kódována jako ženská. Tento konflikt genderových rolí řešili tím, že psychosociální práci rámovali instrumentálně, tedy jako problém, který je potřeba vyřešit. To se projevovalo například tím, že se někteří respondenti aktivně neptali na pocity svých svěřenců, ale začali je řešit, až když za nimi někdo s problémem přišel.

Jeden z respondentů genderový esencialismus reflektoval vědomě (viz úryvek), nicméně zbytek s ní pracoval bez toho, aby si ji vůbec uvědomoval.

Aaron: „tak já myslím, že to v těch klucích někde je, že se jako trochu předvedou, že zkusej, co dokážou. Když jim tu možnost dáš, což jim většinou rodiče moc nedaj. Když jim prostě do ruky prostě dáš tu sekeru nebo velký kladivo a oni s tím prostě zatlučou kůl a pak s ním dvakrát jeb...bouchnou do země tak zjistěj, že v tom jejich malým těle je slušná síla prostě a že zvládnou tyhle věci udělat.“

Děti se učí gender mechanismem genderového sociálního učení (Addis et al., 2010), ve kterém hrají velkou roli ostatní muži a jejich reakce na chlapcovo chování. Proto, i když se všichni respondenti shodli, že je potřeba nechat si děti vybrat, co je bude bavit a „v čem se najdou“, podvědomě jim předávají své vlastní vzorce toho, co je a není vhodné pro muže. Pokud připravují program podle toho, co si myslí, že je pro kluky vhodné (například hlavně běhací hry), tak udržují genderové stereotypy a nechávají chlapcům pouze velice úzký prostor pro vytvoření vlastní genderové identity.

Oproti tomu deregulovaný přístup nevychází z toho, že existují nějak dané aktivity vhodné pro muže nebo pro ženy, ale bere na vědomí preference jednotlivých dětí. V rozhovorech se tento přístup objevoval například v nevoli odpovídat na otázky zaměřené na genderové rozdělení rolí (viz úryvek)

Výzkumník: „Myslíš si, že starání se o děti je primárně ženská práce?“

Emil: „Ne... No nemám jak to rozvíst, prostě ne.“

Výzkumník: „Nó, jasně. A přijde, že zvládneš všechny úkony starání se o děti stejně dobře jako ženy?“

Emil: „No jakoby... Promiň jo, ale to je špatná otázka. Nebo jakože myslím si, že jsou ženy, který to zvládnou líp než já. Jsou ženy, který to zvládnou hůř než já. Jsou muži, kteří to zvládnou líp než já a jsou muži, kteří to zvládnou hůř než já. No prostě to je jako jedno. Myslím si, že ženy jsou k tomu vychovávány prostě boomerama, to je klasika. Takže asi maj asi jako ten prvotní knowledge vyšší, ale nevím. Záleží na výchově prostě. Takovej ten skill od přírody nevěřím, že je.“

Dalším zajímavým momentem, který je společný téměř všem respondentům, je vyrovnávání se s femininními rolemi pomocí instrumentality, tedy rámováním femininních činností jako řešení problému, splnění úkolu nebo překonání výzvy. Tím se muži vracejí zpátky do bezpečných vod maskulinity, přestože pečují o děti ať už z praktického hlediska nebo vykonávají psychosociální práci.

Emil: „Máme tam kluka, kterému umřel táta a on tam prostě na táboře potom nějak brečel, tak jsem si s ním povídal, jako co se děje. No a on mi začal říkat, že prostě mu umřel ten táta a že mu hrozně chybí a takovýhle věci. A já jsem v tu chvíli vůbec nevěděl, co mu na to mám říct. Jsem mu nemohl říct prostě že jo, že mě to mrzí, že to chápu, protože to je prostě takový klišé. Zároveň „To bude dobrý“ to taky né že jo. No nevěděl jsem prostě.“

Výzkumník: „Tak si ho asi prostě nechal vybrečet nebo jako...?“

Emil: „No, tak jsem ho jako poslouchal. Nó a pak jsem požádal jednoho vedoucího, kterež má podobnou zkušenost, když byl mladší, aby si s ním promluvil. Šalamounsky jsem to vyřešil.“

Tento úryvek nám trochu vysvětluje, jak nad psychosociální práci tento respondent uvažuje. Přišel za ním chlapec s problémem, a když respondent zjistil, že si s tím nedokáže poradit, tak ho vyřešil tak, že ho delegoval na někoho, kdo

s tím má větší zkušenosti. Na konci se pochvává, jak to dobře vyřešil. Přestože to bezesporu bylo dobré řešení problému, v tomto úryvku jde o samotné rámování něčích pocitů jako problému. Muži se tak vyhýbají vykonávání femininní činnosti tím, že si je sami před sebou i před ostatními rámuji jako řešení problému, což už je maskulinní činnost. Pro větší názornost předkládám úryvek z rozhovoru s jiným respondentem.

Filip: „Bylo to takový, že jsme si o tom prostě povídali, ..., a ona se mi svěřovala o nějakých problémech co má ve škole a nevím no. Tam asi úplně jako nebylo něco, co bych jí moh vyloženě jako poradit. To bylo fakt jenom o tom, si ji poslechnout. Trochu to možná nějak jako zanalyzovat, nebo já nevím, ale prostě né jako nabízet odpovědi, ale prostě se orientovat v tý situaci a možná třeba se pokoušet jako hledat nějaký alternativní pohledy.“

Tady respondent nerámuje emoční práci jako řešení problému, ale jako „fakt jenom o tom si ji poslechnout“. Respondent tu aktivně nenabízí řešení problému, ale pasivně poslouchá. Naslouchání a mluvení o pocitech je stěžejní aspekt psychosociální práce, je ale genderován jako ženský. Aby muži neporušovali internalizované normy maskulinity, mezi které patří i odmítnutí všeho ženského (David & Brannon, 1976), musí si v této aktivitě najít maskulinní prvek. Rámovat ji jako práci hodnou muže.

Tento respondent jako jediný instrumentální rámování nepoužíval. Podle mé hypotézy to znamená, že buď vnímá psychosociální práci jako mužskou záležitost, nebo nemá internalizovanou normu odmítání všeho ženského. Možné vysvětlení lze nalézt v jiných částech konverzace, ve kterých mluví o tom, že ve vedení jeho oddílu dlouhodobě převládají ženy. Je možné, že se díky tomu do ortodoxní formy maskulinity vůbec nesocializoval, protože na něj měli během socializace jeho ženské vedoucí větší vliv než ostatní muži. To je v souladu i s teorií genderového sociálního učení, která klade důraz na kognitivní aspekt učení genderu (Addis et al., 2010). Jde však o pouhou spekulaci, kterou by bylo potřeba ověřit mnohem hlubším, psychologizujícím výzkumem.

To nám ukazuje složitost genderových otázek. Přesto, že žijeme v genderovém řádu, který tlačí na naši konformitu, existuje mnoho způsobů, jak se s tímto tlakem vyrovnat. Je možné genderové role vědomě odmítat, ale zbavit se jejich internalizace je obtížné a často se mohou objevit způsoby, jakými bychom je nikdy nečekali (viz Emil). Rozhovor s Filipem jenom potvrzuje důležitost genderové socializace, během které k internalizaci těchto norem dochází.

3.2.5 Další zjištění

Mezi další zjištění hodná pozornosti patří debata o vhodnosti koedukovaných oddílů. Analýza naznačuje, že koedukované oddíly mohou být lepší pro coming-out a obecně pro formování genderové identity, protože jednak umožňují pravidelnou interakci mezi dětmi opačného pohlaví a jednak protože dětem umožňují sledovat a učit se interakci i mezi vedoucími opačného pohlaví.

Pravidelná interakce s opačným pohlavím totiž poskytuje více prostoru pro definování si vlastní genderové role, což limituje jejich rigiditu. Díky tomu si dítě po coming-outu může vyjednávat svoji genderovou identitu vůči více skupinám a není závislý na odmítnutí nebo přijetí jedné skupiny s jednou genderovou identitou, která se může v jednopohlavním oddíle jednoduše vytvořit.

Respondenti spontánně mluvili o tom, že se k sobě pak děti umí lépe chovat a například pro chlapce není menstruace záhadou. Tyto výsledky víceméně kopírují výsledky výzkumu multi-year group mentorship (Kuperminc & Thomason, 2014)

Výhodou jednopohlavních oddílů na druhou stranu je, že tam nemůže docházet ke genderovanému dělení práce, takže dívky se tam mohou naučit štípat dříví stejně dobře, jako se chlapci naučí vytírat. Nicméně z vyjádření jednoho z respondentů je patrné, že se i tak na táborech jednopohlavních oddílů může klást jiný důraz na typicky ženskou a typicky mužskou práci. Ten samý respondent uvedl, že na jeho chlapeckém táboře půjde radši s chlapci štípat dřevo než prát prádlo do řeky. Také zmínil, že se na táboře klade různý důraz na různé prostory. Kuchyně mají lépe zařízenou ženy a dílnu zase muži (viz úryvek)

Bert: „když se člověk přijde podívat do toho chlapeckého tábora, tak vidí, že tam chybí ženská ruka - jak je řízená kuchyně, jak je oblečení pověšené na sušáku, ... A naopak, když se člověk přijde podívat do holčičího tábora, tak je to obráceně - dřevárka vypadá jinak, stan s nářadím je jiný, ...“

To nám naznačuje, že přestože jednopohlavní oddíly poskytují větší příležitosti pro děti naučit se všechny potřebné práce nezávisle na genderu, v důsledku pořád záleží na osobě vedoucího, a to jakým způsobem k genderu přistupuje.

4 Diskuse

V této části se budu věnovat porovnání výsledků mé analýzy s odbornou literaturou a jejím důsledkům. Nejdříve mezi sebou porovnáám přístupy hybridních a inkluzivních maskulinit v souvislosti s mými zjištěními. Poté potvrdím důležitost mnohoúrovňového přístupu ke zkoumání maskulinity, a nakonec se budu věnovat problémům, jakým muži čelí ve vztahu k vlastní maskulinitě, když vykonávají práci, ve které se starají o děti.

Moje analýza zjistila, že hlavní rozdíl v pojetí maskulinit mezi mými respondenty je v tom, jestli pojmají maskulinitu esencialisticky, nebo jestli k ní přistupují deregulativně. Od toho se pak odvíjely jejich názory na roli vedoucího i na schopnosti, které je třeba předávat dětem. I přes deregulovaný přístup se však u respondentů objevily mikroprocesy, kterými rámovali své jednání maskulinně.

Většina mých respondentů měla totiž problém aktivně vykonávat psychosociální práci, pravděpodobně protože se jedná o práci kódovanou jako femininní, a tudíž k ní nebyli socializováni. Nicméně jako vedoucí ve Skautu ji vykonávat musí, takže se s tím vyrovnávají pomocí instrumentálního rámování, kdy emoce svých svěřenců rámuje jako problém, který je potřeba vyřešit, což je, na rozdíl od psychosociální práce, maskulinní činnost. Tato hypotéza by však ke svému ověření ještě potřebovala prozkoumat i chování ženských vedoucích a zjistit tak, jestli je instrumentální rámování opravdu spojené pouze s maskulinitou a jestli opravdu k psychosociální práci přistupují ženy jinak než muži.

4.1 Porovnání s literaturou

Z hlediska hybridních maskulinit by se dala moje zjištění interpretovat tak, že si muži ve Skautu i přes specifické prostředí stále udržují dominantní postavení a pouze upravili maskulinitu tak, aby si svoje postavení udrželi. Tuto interpretaci podporuje i vyjádření jednoho z respondentů o tom, že ženy u nich v oddíle se starají spíše o to, aby dětem nebyla zima a muži spíše o zábavu. K dokreslení nám může pomoci i studie mapující genderové rozdělení péče o příbuzné, která zjistila,

že muži pečují především v situacích, kdy to nemůže dělat někdo „vhodnější“, tedy když mezi příbuznými není žádná žena (Dudová & Vohlídalová, 2018).

Z pohledu tohoto paradigmatu ve Skautu panuje patriarchální uspořádání stejně jako ve zbytku společnosti a projevuje se tím způsobem, že si muži na rozdíl od žen mohou vybírat, jakých prací se zhostí. Automaticky se od nich očekává, že budou dělat ty „zábavnější“ části a ty pečující přenechají ženám.

Této interpretaci se však vymyká jeden z respondentů (Filip), který má také ženy ve vedení a participuje na péči stejně jako ony. Nijak nereflektuje, že by to měla být práce pro ženy a psychosociální práci se nesnaží nějak instrumentalizovat. Je tedy vidět, že interpretaci skrze hybridní maskulinity nelze použít univerzálně.

Má hypotéza, která by mohla vysvětlit tyto dva odlišné přístupy, spočívá v mocenském postavení žen ve vedení oddílu. Filip se totiž zmínil, že u nich ve vedení „ženy převažují, co si pamatuje“. Myslím si, že dominantní postavení žen v oddíle může mít za následek lepší přijímání „ženských“ aktivit muži. Pokud v oddíle nejsou muži, kteří by se vůči takovýmto aktivitám vymezovali, tak z principu genderové socializace (Addis et al., 2010) se vůči tomu nenaučí vymezovat ani chlapci, kteří se časem sami stanou vedoucími.

Z hlediska IMS by se Skaut dal interpretovat jako prostor, který je na cestě k deregulovaným maskulinitám. Homohysterie, jejíž pokles deregulaci maskulinity předchází, je definována třemi prvky. Zaprvé, muži v homohysterické kultuře chovají antipatie vůči gay mužům, zadruhé, si je společnost vědoma, že v ní homosexuálové existují v nemalém množství a zatřetí, společnosti věří, že gender a pohlaví jsou neoddělitelně spojeny (Anderson & McCormack, 2018).

Rozhovory se skautskými vedoucími ukázaly, že nikdo z nich nechová antipatie vůči homosexuálům a všichni si jsou vědomi, že homosexuálové v naší společnosti existují. Nicméně v názorech na gender a pohlaví už lze nalézt odlišnosti. Skupina respondentů vnímala gender esencialisticky a mluvila o tom,

že v klucích ten vztah k fyzické práci „někde je“ nebo že by je „nebavilo kreslení a povídání si o tom“. Slučováním biologického pohlaví a genderu (sociální složky pohlaví) chlapce tlačí do jedné formy maskulinity a sdělují jim, že „kreslení a povídání si o tom“ není pro ně.

Kultura v těchto oddílech není homohysterická v plném slova smyslu. Zároveň v nich ale nedochází ani k úplné deregulaci maskulinit. Je otázkou, jestli existuje něco jako proces klesající homohysterie, kdy přijetí odlišnosti biologického a sociálního pohlaví je posledním krokem k deregulaci maskulinit, nebo jde o případ vyvracející teorii inkluzivních maskulinit.

Můj výzkum nedokáže bez otázek přijmout ani jedno ze dvou soupeřících paradigmat (hybridní maskulinity a inkluzivní maskulinity). Skaut rozhodně nelze označit za patriarchální organizaci, ale zároveň v něm stále nedošlo k úplné deregulaci maskulinit. Podle mého názoru maskulinity ve Skautu lépe vysvětluje teorie inkluzivních maskulinit, nicméně proces poklesu homohysterie vyžaduje další výzkum.

Moje zjištění mimo jiné potvrzují důležitost post-strukturalistického přístupu k inkluzivním maskulinitám (IMS-PS), který se zaměřuje na mikroprocesy ve vykonávání genderu. Stejně jako ve studii o tanečnicích rumbly (Owen & Riley, 2020) i moji respondenti se s femininními aktivitami vyrovnávali tím, že je rámovali jako maskulinní činnost. Aktivní zájmy se o emoce a naslouchání svým svěřencům většina respondentů rámovala jako problém, který je třeba vyřešit. Řešení problémů už je aktivita hodná muže, protože správný muž má aktivně přebírat zodpovědnost za svůj život i životy ostatních (David & Brannon, 1976).

K ověření této hypotézy by bylo vhodné ještě provést rozhovory s ženskými vedoucími a ověřit, jestli to rámuje jinak než mužští vedoucí. Bohužel rozhovory s ženskými vedoucími už překračují rozsah bakalářské práce a já jsem se rozhodl soustředit především na muže. Může to být ale námětem na další výzkum.

4.2 Relevance mých zjištění

Malá velikost vzorku definuje i další limity výzkumu. Záměrně jsem do vzorku vybíral mladé muže, takže jsem nedokázal pokrýt názory starších vedoucích a podchytit tak vlivy věku, kohorty a doby. Mezi další limity patří malá míra zobecnitelnosti. Pouhých šest respondentů nemůže reprezentovat celý Skaut, a to i proto, že jsou mezi nimi velké rozdíly v pojetí maskulinit. Cílem této práce je pouze udělat první krok do málo zmapovaného terénu a navrhnout další směry výzkumu. Nelze tedy na základě mé práce dělat jakékoliv závěry o Skautu jako organizaci.

Z teoretického úhlu pohledu je moje práce omezena diskurzivním přístupem, na jehož základě jsem si témata definoval před analýzou a upozadil tak témata, která mohla z rozhovorů vystupovat induktivně. Zaměřil jsem se tedy na aplikaci již existujících teorií a upozadil možnost teorií šitých na míru terénu.

Zároveň je třeba připomenout, že kvalitativní výzkum stojí na subjektivních interpretacích výzkumníka, který do terénu vstupuje s vlastními názory, představami a zkušenostmi, na nichž interpretace zakládá. Má zjištění jsou tedy pouze tak validní, jak dobře je argumentačně podpořím. Deduktivní přístup tuto limitaci do jisté míry zmenšuje, protože v interpretaci vycházím z již existujících a ověřených teorií. Je však důležité pro mě jako výzkumníka zůstat transparentní ve svých interpretacích a v každém kroku reflektovat své vlastní předporozumění.

Uvědomuji si, že má výzkumná otázka „Jak přemýšlejí mužští skautští vedoucí o maskulinitách v kontextu své práce s dětmi“ je formulovaná velice široce a nelze na ni úplně a beze zbytku odpovědět. Nicméně věřím, že se mi podařilo spojit některé myšlenkové pochody s již pozorovanými mechanismy popsány v teoretické části, což obohatilo jak moji práci, tak chápání samotných konceptů. Deduktivní povaha práce mi příliš nedovolila hledat originální interpretace, což nechává prostor pro další výzkum, zaměřený explorativněji.

Sociologická relevance mého výzkumu spočívá především v přispění do teoretické debaty o maskulinitách. Ukázalo se, že ani jedno z paradigmat pokoušejících se o vysvětlení nových forem maskulinity nedokázalo situaci ve Skautu bez otázek vysvětlit, a objevilo se několik hypotéz stojících za další zkoumání. Dalším poznatkem stojícím za další zkoumání jsou mikroprocesy, sloužící k uchování maskulinity. Pokud by se tato hypotéza potvrdila, přidalo by to kredibilitu novému směru bádání o maskulinitách založeném na post-structuralismu.

Můj výzkum odhalil i některá témata, která by Skaut mohl použít v debatě o jeho dalším vývoji. Mezi ně patří například debata o koedukovaných oddílech, na jejichž významu se respondenti neshodli. Jeden z argumentů ve prospěch oddělených oddílů byl založen na potřebě oddělit program pro chlapce a dívky. Někteří respondenti z koedukovaného oddílu uváděli, že mají spojené oddíly především kvůli nedostatku vedoucích a společný program pro chlapce a dívky často není možné postavit tak, aby se obě skupiny bavily. Z praktického hlediska jde o relevantní argument, protože připravit program pro obě skupiny je bezesporu náročnější, nicméně rozlišovat program na chlapecký a dívčí nutně vede k genderovému esencialismu a předdefinování rolí pro děti. Pokud budeme připravovat pro chlapce program tak, že se zaměříme na fyzickou aktivitu a upozadíme kreativní aktivitu jako je například kreslení, tak je sebenaplňujícím se proroctvím naučíme preferovat fyzickou aktivitu bez toho, abychom jim dali možnost výběru.

S koedukovanými oddíly souvisí i téma coming-outu, kterého se týkaly některé mé otázky. S coming-outem u svěřence se setkali tři ze šesti mých respondentů. Někteří z těch, co se s ním nesetkali, ale vyjadřovali bezradnost. Uváděli, že by nevěděli, co mají v takové situaci dělat a museli by se poradit s odborníky. Zároveň se objevil i názor, že neví, jestli by byl vůbec coming-out v jejich oddíle možný, protože v jejich čistě chlapeckém oddíle pro něco takového není vhodná atmosféra. Tyto názory se objevovaly především u vedoucích čistě chlapeckých oddílů.

Z rozhovorů vyplynulo, že coming-out je v koedukovaném oddíle jednodušší, což se podle mého názoru dá vysvětlit menším důrazem na genderové role v koedukovaných oddílech oproti separovaným. Na základě toho lze formulovat hypotézu, že díky interakci obou pohlaví v koedukovaných oddílech dochází k uvolnění genderových norem a svěřenci mají větší volnost ve formování vlastní identity. V chlapeckých oddílech se může klást větší důraz na udržování genderových rolí a vzhledem k tomu, že v něm všichni zastávají stejnou formu maskulinity, může být těžší z genderového řádu vystoupit a udělat coming-out.

Jde o hypotézu, která by si zasloužila další zkoumání, nicméně nepřipravenost některých vedoucích čelit genderovým tématům a obtížnost coming-outu v genderově separovaných oddílech je téma, které se objevilo u více respondentů, a které by nemělo zapadnout. Z rozhovorů s respondenty vyplynulo, že Skaut nemá žádné metodiky, jak k genderovým tématům přistupovat. Ti, co se s coming-outem setkali, si s ním dokázali poradit, nicméně otázkou je, jestli je v některých oddílech coming-out vůbec možný. Pokud si svěřenci nebudou myslet, že je jejich skupina přijme, pravděpodobně coming-out nebudou riskovat a radši budou dát předstírat sexuální identitu, která není jejich.

5 Závěr

Mým cílem bylo udělat první krok do nezmapovaného terénu přemýšlení mladých mužských vedoucích o maskulinitách v kontextu Skautu. Z rešerše literatury jsem si definoval čtyři témata (Genderová socializace, Mentoring, Homohysterie a Pečující muži), na základě kterých jsem pak prováděl analýzu rozhovorů s šesti mladými skautskými vedoucími. Zjištěné poznatky jsem poté porovnal s literaturou, popsal jejich možné důsledky a navrhnul hypotézy, kterými je možné je vysvětlit.

Mezi mé hlavní zjištění patří genderový esencialismus, přítomný u některých vedoucích, hypotéza o instrumentálním rámování svého jednání za účelem udržení své maskulinity a příspěvní do debaty o koedukovaných oddílech a coming-outu ve Skautu.

Ukázalo se, že někteří z vedoucích měli sklony uvažovat o genderu esencialisticky, tedy slučovat dohromady biologickou a sociální složku pohlaví. To má za následek socializování chlapců do formy maskulinity založené na úzké představě vedoucího o tom, co to znamená být muž. To je problematické především proto, že představa o roli muže je sociálně definovaná a může s sebou nést nároky, kterým je obtížné dostat, což může muže dostávat pod nepřiměřený tlak (Berke & Zeichner, 2016). Oproti tomu někteří vedoucí zastávali deregulativní postoj a zdůrazňovali, že je potřeba pro každé dítě najít vlastní cestu a pohlaví v ní nehraje roli.

Moje hypotéza o instrumentálním rámování za účelem udržení své maskulinity vychází ze studie o tanečnicích rumby (Owen & Riley, 2020) a mluví o tom, že si muži v zájmu udržení své maskulinity tváří v tvář péči o děti rámuji své chování jako řešení problému, což je na rozdíl od péče maskulinní činnost. K ověření této hypotézy je však potřeba další výzkum, který by toto instrumentální rámování porovnal s ženskými vedoucími.

Jedním z témat, které jsem během analýzy objevil induktivně, je debata o koedukovaných oddílech a coming-outu. Argumentuji ve prospěch koedukovaných oddílů, protože podle mých zjištění přispívají k deregulaci genderových rolí a díky tomu poskytují lepší prostředí pro coming-out. Ukázalo se také, že se Skaut, i přes své dobře zpracované metodiky v jiných ohledech, nijak nevěnuje genderovým tématům a někteří vedoucí mohou mít strach je s dětmi otevírat.

Můj výzkum také stanovil několik otázek vhodných pro další výzkum:

Je instrumentální rámování péče o děti pouze doménou mužů, kteří si tím chrání svou maskulinitu, nebo jde o mechanismus společný pro muže i ženy?

Jakými mechanismy ovlivňují coming-out ve Skautu koedukované oddíly a jakými separované?

Jaký vliv má mocenské postavení žen v oddíle na přijímání ženské práce muži?

Seznam použité literatury

- Addis, M. E., Mansfield, A. K., & Syzdek, M. R. (2010). Is “masculinity” a problem?: Framing the effects of gendered social learning in men. *Psychology of Men & Masculinity, 11*(2), 77–90.
<https://doi.org/10.1037/a0018602>
- Anderson, E. (2011). Inclusive masculinities of university soccer players in the American Midwest. *Gender and Education, 23*(6), 729–744.
<https://doi.org/10.1080/09540253.2010.528377>
- Anderson, E. (2012). *Inclusive masculinity: The changing nature of masculinities*. Routledge.
- Anderson, E. (2018). Generational masculinities. *Journal of Gender Studies, 27*(3), 243–247. <https://doi.org/10.1080/09589236.2017.1406088>
- Anderson, E., & Magrath, R. (2019). *Men and Masculinities*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315112725>
- Anderson, E., & McCormack, M. (2018). Inclusive Masculinity Theory: Overview, reflection and refinement. *Journal of Gender Studies, 27*(5), 547–561. <https://doi.org/10.1080/09589236.2016.1245605>
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Berke, D. S., & Zeichner, A. (2016). Man’s Heaviest Burden: A Review of Contemporary Paradigms and New Directions for Understanding and Preventing Masculine Aggression. *Social and Personality Psychology Compass, 10*(2), 83–91. <https://doi.org/10.1111/spc3.12238>

- Biglan, A., Ryzin, M. J. V., Moore, K. J., Mauricci, M., & Mannan, I. (2019). The socialization of boys and men in the modern era: An evolutionary mismatch. *Development and Psychopathology*, *31*(5), 1789–1799. <https://doi.org/10.1017/S0954579419001366>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, *3*(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bridges, T., & Pascoe, C. J. (2014). Hybrid Masculinities: New Directions in the Sociology of Men and Masculinities: Hybrid Masculinities. *Sociology Compass*, *8*(3), 246–258. <https://doi.org/10.1111/soc4.12134>
- Chiumento, A., Machin, L., Rahman, A., & Frith, L. (2018). Online interviewing with interpreters in humanitarian contexts. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, *13*(1), 1444887. <https://doi.org/10.1080/17482631.2018.1444887>
- Christofidou, A. (2021). Men and masculinities: A continuing debate on change. *Norma*, *16*(2), 81–97. <https://doi.org/10.1080/18902138.2021.1891758>
- Chvatik, V., Hardwicke, J., & Anderson, E. (2022). Inclusive masculinity and Czechia youth. *International Sociology*, *37*(1), 124–142. <https://doi.org/10.1177/02685809211046599>
- Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, *12*(3), 297–298. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Colarossi, L. G., & Eccles, J. S. (2003). Differential effects of support providers on adolescents' mental health. *Social Work Research*, *27*(1), 19–30. <https://doi.org/10.1093/swr/27.1.19>

- Connell, R. (1987). *Gender and power: Society, the person, and sexual politics*. Polity Press in association with B. Blackwell.
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender & Society, 19*(6), 829–859.
<https://doi.org/10.1177/0891243205278639>
- David, D. S., & Brannon, R. (Eds.). (1976). *The Forty-nine percent majority: The male sex role*. Addison-Wesley Pub. Co.
- Dishion, T. J. (2016). An evolutionary framework for understanding coercion and aggression. In T. J. Dishion & J. J. Snyder (Eds.), *The Oxford Handbook of Coercive Relationship Dynamics* (pp. 53–68). Oxford University Press.
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=4413999>
- Dudová, R., & Vohlídalová, M. (2018). Men and Women Caring for Elderly Family Members. *Czech Sociological Review, 54*(2), 219–252.
<https://doi.org/10.13060/00380288.2018.54.2.400>
- Eagly, A. H., Nater, C., Miller, D. I., Kaufmann, M., & Sczesny, S. (2020). Gender stereotypes have changed: A cross-temporal meta-analysis of U.S. public opinion polls from 1946 to 2018. *American Psychologist, 75*(3), 301–315. <https://doi.org/10.1037/amp0000494>
- Ging, D. (2019). Alphas, Betas, and Incels: Theorizing the Masculinities of the Manosphere. *Men and Masculinities, 22*(4), 638–657.
<https://doi.org/10.1177/1097184X17706401>
- Gruber, M., Eberl, J. M., Lind, F., & Boomgaarden, H. G. (2020). Qualitative Interviews with Irregular Migrants in Times of COVID-19: Recourse to Remote Interview Techniques as a Possible Methodological Adjustment.

- Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*,
Vol. 22 No. 1 (2021). <https://doi.org/10.17169/FQS-22.1.3563>
- Grusec, J. E., & Hastings, P. D. (2015). *Handbook of Socialization: Theory and Research: Vol. Second edition*. The Guilford Press.
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=e000xww&AN=831412&lang=cs&site=ehost-live&scope=site>
- Ingram, N., & Waller, R. (2014). Degrees of Masculinity: Working and Middle-Class Undergraduate Students' Constructions of Masculine Identities. In S. Roberts (Ed.), *Debating Modern Masculinities* (pp. 35–51). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137394842_3
- Jančová, T. (2008). *PRŮBĚH PROCESU „COMING OUT“ U GAYŮ* [Diplomová práce, Masarykova univerzita]. <https://is.muni.cz/th/clbmd/?id=286948>
- Joseph, B. L., & Hall, N. (2022). Building young men: A dynamic group mentoring program at the intersection of group work, mentoring, adolescence, and sport. *Social Work with Groups*, 1–16.
<https://doi.org/10.1080/01609513.2022.2113248>
- Junák - český skaut z. s. (n.d.). *Skautská křižovatka*. Skautská křižovatka.
Retrieved 5 March 2023, from <https://krizovatka.skaut.cz/>
- Junák - český skaut z. s. (2021, May 28). *Skautská výchovná metoda*. Skautská křižovatka. <https://krizovatka.skaut.cz/vedu-oddil/skautska-vychova/skautska-vychovna-metoda>
- Junák - český skaut z. s. (2023a, January 16). *Slib a zákon*. Skautská křižovatka.
<https://krizovatka.skaut.cz/skautska-vychova/skautska-vychovna-metoda/2021-04/slib-a-zakon>

- Junák - český skaut z. s. (2023b, March 15). *Skautek a skautů v Česku už je přes 75 tisíc*. skaut.cz. <https://www.skaut.cz/skautek-a-skautu-v-cesku-uz-je-pres-75-tisic/>
- Kaufmann, J.-C. (2010). *Chápající rozhovor* (Vyd. 1). Sociologické nakladatelství (SLON).
- Keller, T. E., & Pryce, J. M. (2010). Mutual but unequal: Mentoring as a hybrid of familiar relationship roles. *New Directions for Youth Development*, 2010(126), 33–50. <https://doi.org/10.1002/yd.348>
- Kuperminc, G. P., & Thomason, J. D. (2014). Group mentoring. In D. L. DuBois & M. J. Karcher (Eds.), *Handbook of youth mentoring* (Second edition, pp. 273–283). SAGE.
- Liang, B., Bogat, G. A., & Duffy, N. (2014). Gender in Mentoring Relationships. In D. DuBois & M. Karcher, *Handbook of Youth Mentoring* (pp. 159–174). SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781412996907.n11>
- McCarthy, K., Brady, M., & Hallman, K. (2016). *Investing when it counts: Reviewing the evidence and charting a course of research and action for very young adolescents*. New York: Population Council.
- Morawska, A. (2020). The Effects of Gendered Parenting on Child Development Outcomes: A Systematic Review. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 23(4), 553–576. <https://doi.org/10.1007/s10567-020-00321-5>
- Owen, C., & Riley, S. (2020). A poststructuralist-informed inclusive masculinity theory (PS-IMT): Developing IMT to account for complexities in masculinities, using learning to dance Latin and ballroom as an example.

Journal of Gender Studies, 29(5), 533–546.

<https://doi.org/10.1080/09589236.2019.1675498>

Rhodes, J. E., Spencer, R., Keller, T. E., Liang, B., & Noam, G. G. (2006). A model for the influence of mentoring relationships on youth development. *Journal of Community Psychology*, 34(6), 691–707.

<https://doi.org/10.1002/jcop.20124>

Rogers, M., Rowan, L., & Walker, R. (2014). Becoming Ryan: Lines of flight from majoritarian understandings of masculinity through a high school reading and mentoring program. A story of possibility. *The Australian Educational Researcher*, 41(5), 541–563. <https://doi.org/10.1007/s13384-014-0148-x>

Sczesny, S., Nater, C., & Haines, S. (2022). Perceived to be incompetent, but not a risk: Why men are evaluated as less suitable for childcare work than women. *Journal of Applied Social Psychology*, 52(8), 693–703.

<https://doi.org/10.1111/jasp.12845>

Spencer, R. (2007). ‘I just feel safe with him’: Emotional closeness in male youth mentoring relationships. *Psychology of Men & Masculinity*, 8(3), 185–198. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.8.3.185>

Van Ryzin, M. J. (2014). Exploring relationships among boys and men: A retrospective, qualitative study of a multi-year community-based group mentoring program. *Children and Youth Services Review*, 44, 349–355.

<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2014.07.002>

Příloha 1 – Scénář

Úvod

Představení

Účel výzkumu – bakalářská práce na téma předávání maskulinních vzorců ve Skautu. Proč jsem si vybral právě toto téma, požádám o svolení nahrávat

Zapínám nahrávání

Zajištění anonymity – Já budu jediný, který bude znát identitu respondentů. Zavazuji se, že nasbíraný materiál nebudu s nikým sdílet a části, které budou využity v mé bakalářské práci, budou anonymizovány tak, aby nikdo nemohl rozpoznat identitu respondenta. Požádám o jasné vyjádření souhlasu na výzkumu.

Samotné otázky

Rozehřívací na navázání raportu:

Otázky na status: Věk, Student/pracující

Jak dlouho je ve Skautu

Jak staré vede děti a jak dlouho

Jaké jsou největší problémy, na které narážíš při práci s dětmi?

Tělo rozhovoru:

Občas se mluví o tom, že pracovat s chlapci je náročnější než pracovat s dívkami.

Co si o tom myslíš?

Vnímáš nějaké rozdíly mezi chlapci a dívkami ve skautu? Jaké?

Co je to nejdůležitější, co může skaut klukům předat?

Jaké hodnoty se ty snažíš klukům předat?

Myslíš si, že je třeba holkám předávat něco jiného?

Jakou roli se snažíš zastávat v životě svých kluků? Považuješ ji za důležitou v jejich rozvoji?

Myslíš, že by Skautští vedoucí měli navazovat blízké vztahy se svými svěřenci?

Zajímat se o jejich život, vnitřní problémy, pocity,...? Zají máš se o ně ty?

Máš pocit, že tě vedení skautského oddílu udělalo vnímavějším k vlastním emocím?

Máš zkušenost s vedením chlapců, kteří měli odlišnou sexualitu, třeba homosexuálů? Jak si k tomu přistoupil? / Jak bys k tomu přistoupil?

Jak o tomto tématu s dětmi mluvíš? Jak bys zvládnul situaci, kdy by si z homosexuálů dělali legraci?

Co kdyby to byl trans muž/žena?

Co si myslíš o tom, že starání se o děti je obecně hlavně ženská práce?

Přijde ti, že zvládneš všechny části starání se o děti stejně jako ženy?

S tím o čem jsme se tady spolu bavili, přijde ti, že je skaut spíš pro kluky nebo spíš pro holky?

Závěr

Vypnutí záznamníku, poděkování za účast